

Kulturně společenský časopis
2016 • 5 na internetu

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu

Flămând

Hamsun

Hrabal

Velíšek

Obsah:

Evropa

- Miroslav Salava (1960–2016) (4)
Z antikvariálních banánovek – Kraj kalicha (6)
Nalezeno v knize (9)
Michal Šanda: Hurdálkova Chýše jedová (10)
Jakub Šofar: Kdo nečte, ten má určitě špatnou
hemživost (14)
Vladimír Novotný: Dětská léta moderního
analfaběta (16)

Afrika

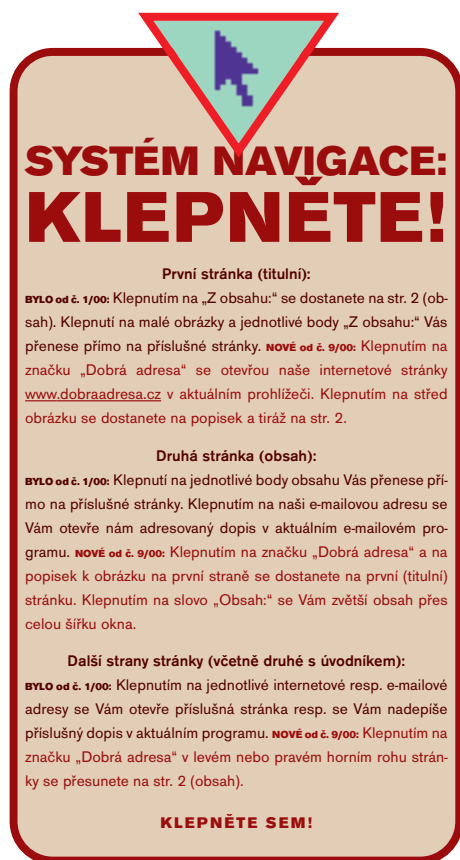
- Nakladatelství Academia doporučuje –
Pavel Šmejkal a Jiří Padevět: Anthropoid (18)
Dybbug, chystáme – Knut Hamsun: Hlad (20)
Miroslav Černý: Slovem svět(22)
Almanach Literární kavárny Řetězová –
s dragounovou omáčkou... Michal Šanda:
Jak jsem potkal Kremličku (28)
Wagner a Liszt v Piešťanech (30)

Austrálie

- Dinu Flămând: Smeti (32)
Tomáš Lojek: Pozoruhodná událost (38)
Vojtěch Šarše: Básně (40)
Milan Hrabal – Literární Varnsdorf (44)

Asie

- Velíšek (50)
Michal Šanda: Pohled z okna aneb Kostel
sv. Jakuba v proměnách času a počasí (52)
Jakub Šofar: Z Vietnamu (II) (58)

**SYSTÉM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!**

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. NOVÉ od č. 9/00: Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popis a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. NOVÉ od č. 9/00: Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popis obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. NOVÉ od č. 9/00: Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

Na titulní stránce: Jakub Šofar „Vietnam“ (k článku na str. 58)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 1, rok 2016, ročník 17. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Michal Šanda. Redakce: Václav Dvořák, Štefan Švec, Jakub Tayari, Martin Vokurka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafina a FirstNet, a. s. Časopis je excerpcován Ústavem pro Českou literaturu AV ČR. ISSN 1804-963X

Josef Hiršal říkal, že je vděčný být za jediného čtenáře. Považoval jsem to za chvástání u skleňičky vína, ale teď už mu rozumím. Dobrá adresa má čtenářů čtyři tisíce. Co z toho vyplývá? Nevím sám.

Michal Šanda

Fotoaktu- alita

Foto Michal Šanda

Miroslav Salava

14. 1. 1960–4. 3. 2016

Úplně prvním autobusem, vyrazil za rozbřesku ze Zbraslavi do Klementina, kde po celý život pracoval. V samotě a tichu tam v historických prostorách od počátku zasvěcených knihám a literatuře sepišoval své básně do linkovaného sešitu. Dvě, tři, čtyři, než se do Klementina začali trousit kolegové knihovníci na směnu. Přibližně za rok sešit popsal, a buď ho zahodil do kouta, anebo pokud byla zrovna ruka nakladatelů otevřená, vydal sbírku. Básnická sbírka v jeho pojetí byla koncept, jaký nemá v české literatuře obdoby. Vybral si spřízněného čtenáře a jeho nechal libovolně probírat se sešitem. Do výběru, ani do řazení básní, už potom on sám nezasahoval.

Rozervárny a lihotvary. V honitbě Boží. Zabít se tiše. Zarakvití. Už z pouhých názvů sbírek číší zmar a nicota, z níž nevede cesta ven. Svě bytí shrnul Miroslav Salava do všeříkajícího dvojverší:

Přibij mne ke dnu Pane pevně

Ať nevyjdu z bytí levně!

Všechna slova
Zprava pleva ...
Vertikála žádná!
Po něm nic
Marnost a Viron
bez hranic
x
13.2.09 Zbraslava

Bolesti slepe'
v klášteře v Teplé
Hruša opatů barokních
já mluvit jdu
dýcháním snít ...
x
11.2.09 Zbraslava

Z antikvariátních banánovek

vrop

a

Sborník okresu
táborského,
milevského
a sedlčanského

Kraj kalicha vycházel
v rozmezí let
1923–1931 a po
válce vyšly ještě tři
ročníky 1974–1949.

Odpovědným
redaktorem byl Roman
Cikhart, jehož jsme
v Dobré adrese

představili v čísle 8, 2015
v souvislosti s knihou
Minulost Táborska.

Po stopách dolování na Táborsku

Topograf Sommer zmiňuje se, že na úbočích kopců mezi Radení-
nem a Choustníkem bývaly hojně sečky zlaté. Ve 13. stol. objeven
byl zlatý písek u Kamberka a založena tu německá osada Karren-
berg, jež se brzy počestila, takže r. 1437 nebylo tu již ani památky
po Němcích. Král Jan zastavil r. 1337 zlaté doly Petru z Rožmberka.

Něco zlata dolovalo se za starých dob také u Úrazu.

Kraj kalicha

Četnější byla v našem kraji ložiska stříbra. V síti žil křemičitých u Horek, Ratibořic, Staré Vožice, Hlasiva, Řemíčova, Vřesce a Košína nacházejí se podélné čocky leštěnce oloveného a vedle toho pyrit, chalkopyrit, spalenit, prousit, pyrargyrit, tetraedit, stephanit i ryzí stříbro.

Prastaré doly byly u Staré Vožice, kde s největším zdarem dolovalo se v 16. a 17. věku. Veliké doly Pomoci boží, U sv. Anny a na Lopečku, založené posledními pány z Rožmberka, zkazili r. 1618 při svém vpádu do Čech vojáci pasovští. Stará pamětní kniha farní v Mladé Vožici uvádí v souvislosti se zdejším dolováním založení pevného hradu na vrchu nad Janovem od knížete Spytihněva r. 895. Pod hradem narostla nová osada – Mladá Vožice.

Samota Výlevy je zbytkem hornické osady.

Na počátku 16. stol. kvetly také stříbrné doly u Ratibořic. Počátek těžení učinil tu měšťanský rod Měděnců, pocházející ze Sezimova Ústí. Tehda, okolo r. 1526, objevena byla stříbrná ruda u dnešních Ratibořských Hor a počalo se s těžením na dolu Sv. Tří králů, kde dosud stojí kaplička. Král Rudolf II. postoupil důl pánům z Rožmberka. R 1593 Matiaš Fuch a Volf Hötzl píší pánům z Rožmberka, kterak štaigerové a šichtmistr sobě velice pro nedostatek železa, loje, provazů, prken, dříví a jiných potřeb a zvláště pak pro nečastní záplatu si stěžují a tím „pavování“ těch hor velmi obmeškáno bývá. K témuž roku zaznamenal rožmberský kronikář Břežan, že „Ratibořské hory v hojnosti štědře vyplatily se“. Do r. 1610 vytěženo tu bylo ročně 700 hřiven stříbra, v l. 1727–1851 úhrnem 257667 hřiven. (Hřivna stříbra pražská = 253,17 gramu, hornická = 48 grošům). Vedle Rudolfa II. pokusily se tu o štěstí četné rody šlechtické, mezi nimi rody Voračických z Paběnic, Windischgraetzů, Lichtenšteinů, takže tu založeno na půl druhého sta šachet. Ovšem bylo tu těženo také olovo, zinek a železo. R. 1652 byla osada obydlena německými protestantskými horníky a povýšena na „svobodné horní městečko“. Měli tu i hřbitov s dřevěnou kaplí, na místě níž vystavěl farář Ignác Veselý r. 1818 novou kapli. V časech válečných, jakož i zavodněním doly klesaly a posléze byly pronajaty Josefu Gorrie – Struthers – Mac – Layovi v Glasgově v Anglii. Když pokleslo hornictví, obyvatelstvo nacházelo tu jenom skrovné obživy. Již r. 1654 praví se o něm, že jsou to toliko havíři a řemeslníci a také „krajky handlují“.

V Řemíčově kvetly doly ještě v polovici 18. stol. Patřily k nejvýnosnějším v zemi. Posledně dolovalo se tu před francouzskými válkami. V sousední Lhotce jsou zbytky hornických staveb.

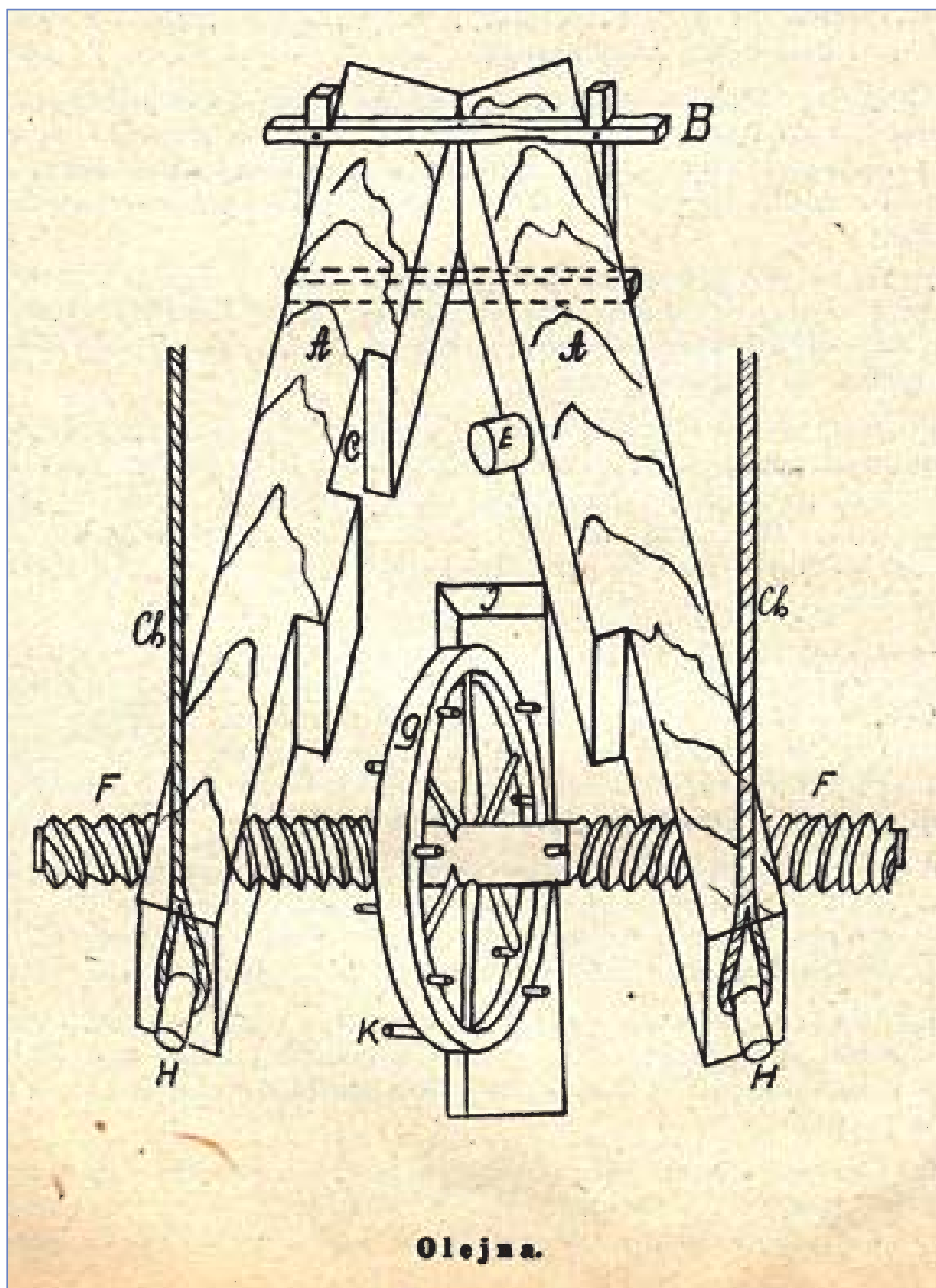

Horecké doly. (Fot. R. Cikhart, stud. v Táboře.)

Za Hlasivem vidíme vysoké haldy, vyvážky z dolů u Výlevů hlasivských a řemíčovských. Stříbrné doly zdejší patřily do pobělohorské konfiskace rodu Čáslavů z Podolí. Haldy dolů stříbrných jsou také u Košína. Dolování bylo tu zastaveno pro malý výnos r. 1802.

Olejna

Dnes seznámíme se s třetí výrobou ve staročeském mlýně – s olejnou, jaká se nám zachovala v Horních Koutech u Mladé Vožice do r. 1914. Byla to poslední olejna na našem okrese. Olej tlačil se zde ze všech přinesených olejnatých semen: lnu, řepky, má-

Olejna.

ku, bukvic a j. Semena se tloukla ve stoupách na moučku, jež se pak znovu tloukla a současně zakropila horkou vodou. Roztlučený jemný prášek se pražil na plechu po částkách, kterým se říkalo záboj či pokruti-na. Upražený záboj zavinul se do dvou hou-ní upletených ze žíní od provazníka, ihned se lisoval a zapražil záboj nový, což se v pil-né době opakovalo nepřetržitě 48 hodin.

Stroj zvaný olejna nahrazoval moderní lis. Kolem se otáčelo rukama a nohama sou-časne směrem k sobě.

Jak šťasten byl rolník, který musel osí-vati a pražiti, když odnášel si z přinesených 3 až 5 mejtníků semene v pytlí domů po-krutiny pro dobytek, a olej ke svícení, maš-tění a mazání v baňkách nebo soudkách.

Mokrá

Osada Mokrá leží u Soběslavi. Je zde 22 obytných stavení rozestavených po obou stranách nedávno postavené obecní silnice. Uprostřed je nepatrná návěs s kapličkou. Obec je přiřkolena a přifařena do Nedvědic, skoro hodinu vzdálených, kam vede polní cesta. Pošta a stanice dráhy je Soběslav. Osvětu šíří knihovna mající 107 svazků. V roce 1921 bylo napočítáno v Mokré 116 obyvatel. Kromě 2 železničních zřízenců, 2 zedníků a 1 kováře jsou zde jen rolníci. Ma-jetek jejich jeví se dle této tabulky:

Připravil

Michal Šanda

Čís. domu	Jméno a zaměstnání	Majetek	Čís. domu	Jméno a zaměstnání	Majetek
		ha a			ha a
1	Jan Kalaš, rolník	28 77	12	Josef Michal, rolník	17 07
2	Tomáš Matyášek	— 61	13	Frant. Bradáč, rolník	15 09
3	Frant. Bradáč, rolník	33 79	14	Marie Michalová, rolnice	14 47
4	Frant. Kalaš, rolník	14 50	15	Josef Novák, želez. zřiz.	3 93
5	Václav Kalaš, výměnkář		16	Rozalíe Vichrová	3 04
6	Frant. Doležal	9 44	17	Josef Kozel, rolník	14 90
7	Jan Masojídek, rolník	14 54	18	Frant. Bradáč	— 75
8	Anna Žaldová, rolnice	17 98	19	Ant. Hruška, dělník	
9	rozbouráno		20	Josef Kozel, výměnkář	
10	Martin Fiala, rolník	15 31	21	Anna Housková	1 06
11	Obecní kovářna		22	Frant. Houska	2 04

E

vrop

a

Nalezeno v knize

Za většinu nálezů v této rubrice vděčím Davidu Veselému z 1. Podzemního antikvariátu v Hybernské ulici.

Schůze byla samozřejmě podnětná a vzhledem k datu se dá předpokládat, že se na ní probíralo první výročí bratrské pomoci. Probíralo se důkladně a dlouho, o čemž svědčí obrázek v pravém horním rohu obálky, do nějž znuděný inženýr Kefurt přeskreslil propiskou znak KSČ.

(mš)

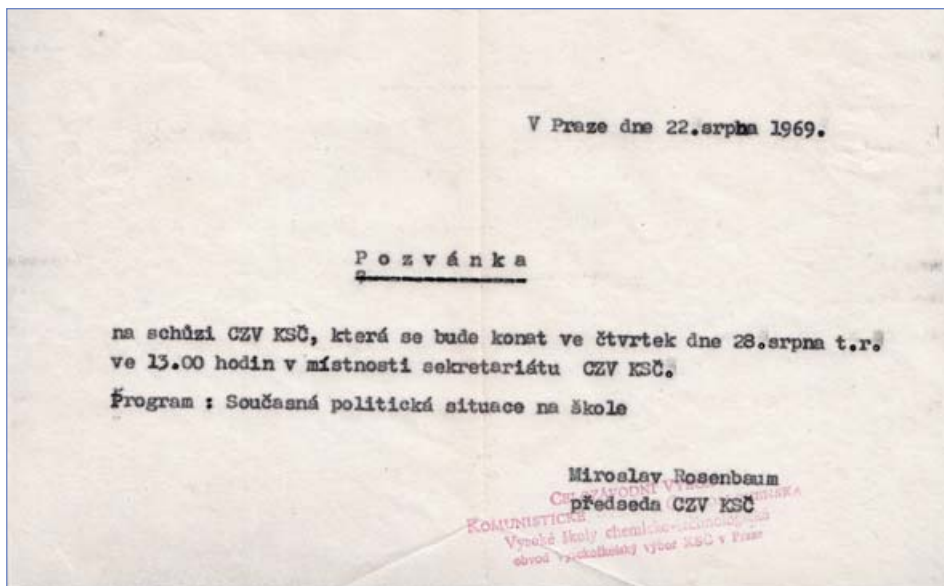

Foto Michal Šanda

E vrop a

Hurdálkova Chýše jedová Michal Šanda

Ulice Na plechárně v Monterey v Kalifornii je báseň, smrad, škřípot, magické světlo, chorál, jednotvárnost, dušebol, sen. Ulice Na plechárně je páte přes deváté, plech, železo, rez a odštěpky dřeva, omlácené chodníky, zaplevelené parcely, hromady harampádí. Tahle slova ze začátku Steinbeckova románu se mi vybavují pokaždé, když jedu na kole Prokopským údolím. Můjím jezírko a přede mnou na dohled je viadukt. Před viaduktem v zatáčce se nalézá cosi obtížně identifikovatelného, něco mezi favelou, siouxským táborem, buřtstánkem a počestnou hospodou. Tím, čím byl pro osazenstvo ulice Na plechárně Mack, je tady Jiří Hurdálek. Kolem jeho Chýše jedové se vytvořila unikátní komunita přátel, kteří sem na kácovskou jedenáctku pravidelně dojíždějí z celé Prahy. Sociální složení je přepestré: tesař, advokát, opravář motorů, geolog, tiskař, klempíř, celník, myslivec, kunsthistorik, otorinolaringolog, kulisák, grafik nebo bača, jehož ovce v sezóně spásají okolní stráně. Štamgaství je tady ovšem úplně odlišného rázu, než si pod tímto pojmem obvykle představíme – rozvalení nabobové u stolu s cedulkou RESERVÉ. Oblaka kouře z cigaret. Trupelnaté hovory kolik dal Karel včera piv a kolik do nich Pepa zazdil rumů a jestli se Tonda do pelechu odpotácel sám nebo s dopomocí boží. Nic takového tady není. Štamgasti Chýše jedové jsou jejími aktivními tvůrci a budovateli, hybateli dějů a Jiří Hurdálek je natolik moudrý, že pouze stojí za pípou a nechává události, aby se šinuly samospádem.

Koncem června brali v Berounce kapři a to bylo jiné kafe, než když jsme v zimě jezdili na Orlík na okouny a chytili jenom umrněné čudly. Rána do prutu. Prásk! Záběr za záběrem. Do dvou dnů stála před hospodou udírna a v sobotu turisté, vracející se z odpolední vycházky, omámeni vůní akátového dřeva nastavovali nosy proužku kouře vinoucího se údolím. Kdo se zastavil na pivo nebo jenom tak, aby se zeptal, co že to

udíme, dostal na tácek porci kapra. Zadarmo? kroutili turisté nevěřícně hlavami a na prosté většině z nich se potom odpolední vycházka protáhla až do noci.

Ve svahu pod skálou štamgasti agrárního naturelu založili terasovitou zahrádku. Že bylinky a zeleninu hnojí kaviárem? A proč by ne!

„Moje dcera nepotřebuje kaviár, potřebuje čerstvý rajčata.“

A má, Vadim, recht.

Ke stánku neodmyslitelně patří také toulavá kočka a vlčák Don. Před časem kdosi neznámý zanechal v hospodě dva malé králíčky zavřené v krabici, zašouplnul je pod lavici a odešel, a tak je teď vzadu za hospodou králíkárna. Králíky jsem pojmenoval Víno a Hořčice, za svůj cynismus jsem byl ale ostatními potrestán a musel jsem se srpem a košíkem na trávu, a jako měl v ulici Na plechárně svůj krámeček Číňan Li Čong, mají u šraněk krámeček Vietnamci a u nich jsem koupil králíkům návdavkem ještě

Letní uzení kaprů

Jiří Hurdálek
s novým Prokopákem

hlávkou zelí. Na víno a na hořčici je zatím brzy, ještě je třeba je vykrmit.

Do zdejší bizarní idyly se ovšem snaží razantně zasáhnout devastující síla. Historie tohoto koutu, kde Dalejský potok vtéká do

Hlubočep, je barvitá. Do konce 60. let minulého století se zde těžil vápenec a v blízkosti nádraží stával areál továren Barta & Tichý, po něm mezi bují cí vegetací ovšem dneska není ani stopy. Do současnosti přetr-

vala pouze unikátní budova postavená v letech 1898–1899 akciovou společností Český průmysl pro výrobu a zužitkování kyseliny uhličitě. Mezi milci technických památek byla známá pod pozdějším názvem Technoplyn. Bohužel developerská společnost předloni Technoplyn i s přilehlým komínem zbourala. V plánu je zastavět území na hranici chráněné krajinné oblasti rezidencí Trilobit, bytovým komplexem Semmering a vilami Diamantica.

Narozdíl od Macka a jeho mládenců z Grandlehárny je parta štamgastů sdružená kolem Chýše jedové činorodá a rozhodla se bojovat. Prvním krokem bylo založení Společnosti proti developerské výstavbě v Prokopském údolí. V komunálních volbách scházelo 50 hlasů, aby se dostala do zastupitelstva Prahy 5. Očividně nejenom jim leží na srdci, co se tady děje.

Nejnovějším počinem Chýše jedové je čtvrtletník Prokopák. Ke stažení je zdarma na www.spdv.wz.cz/ Hlas je potřeba pozvedat neustále.

V neposlední řadě je tohle všechno dojemný příběh, kterak se přivandrovalí pivaři stali štítem místních patriotů. Štítem chatrným, beranidlo mocné developerské společnosti nakonec všechno rozdrťí, o tom si nikdo nedělá iluze, ale aspoň si budou moci říct: Nebyli jsme odevzdaní srabi.

Převzato ze Salonu, novinky.cz

Kdo nečte, ten má určitě špatnou hemživost

vanější autorova kniha) či *Miriam* (1916) atd., ale i texty téměř zapomenuté: *V Zabajkalí. Ze zápisů neznámého* (1912) nebo *Věštec* (1917). Čtème: *S jakou vyzývavostí či touhou hledá člověk Smrt, a ustavičně potkává Život. Ale jakmile se rozhorlí a hledá Života, ustavičně potkává Smrt; i ten, kdo ho nehledá sobě --- (Hrající revolver. In: Tanec Smrti, 1914).*

Jakub Deml: Sebrané spisy III. Moji přátelé a smrt aneb Texty prvního expresionismu (Academia)

„Drápy doby“ jsou zadřeny v kůži, působí v nevědomí i na lidi v podstatě veselé. /.../ ...neschopnost intelektuála střední generace najít si jiné sféry zájmů za ukradenou aktivitu (5. 1. 1973). Česko-francouzský historik novodobých českých dějin a publicista Karel Bartošek (1930–2004), nejdříve nadšený budovatel rudých zítřků, strávil v roce 1972 šest měsíců ve vazbě, v roce 1982 emigroval do Francie, kde se stal vědeckým pracovníkem parížského Ústavu pro soudobé dějiny. V době normalizace pracoval v kotelně, od ledna

1973 do června 1974 si nepravidelně zapisoval „každodennost“ pracujícího intelektuála: dojmy, setkání, názory i strachy. Texty jsou doplněny studií Francoise Mayerové *Mezi Prahou a Paříží*, která je spíše zaměřena na Bartoška, pražské jaro a francouzské levicové prostředí. Český čtenář naopak ocení Bartoškovy zápisky (a glosy) o Hrabalovi, Kunderovi, Kosíkovi, Peckovi atd.

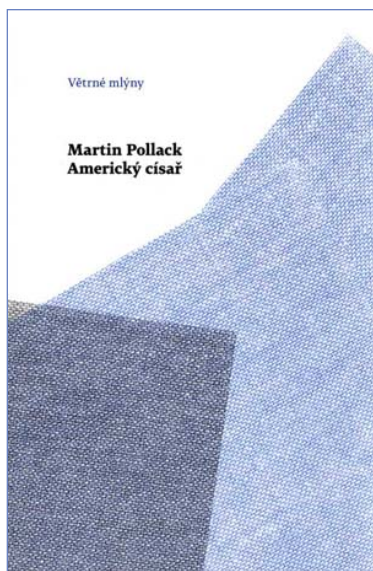
Karel Bartošek: Z papírků. 1973–74 (Paseka)

Ani román, ani literatura faktu. Rakouský novinář a spisovatel Martin Pollack se věnuje východu střední Evropy (absolvoval slavistiku a východoevropské dějiny). Než napsal knihu *Americký císař*, o emigraci z Haliče na přelomu 19. století a 20. století, prostudoval polské archivy. Spojil osudy několika konkrétních postav s historickými fakty (velkou část textu tvoří kauzy podnikatelů a podvodníků ve výnosném vystěhovaleckém „prů-

ady je zase hlídka knižního stachanovce, toho bláznivého požírače písmen... Kdo nečte, tak má buď málo spermií, nebo má samé se špatnými ocásky, které vlastně jen stojí na místě a jsou na prd. Určitě to tak musí být, na mou duši!

Po prvních dvou rozehrívacích dílech Demlových spisů se ocitáme ve druhé dekádě 20. století, kdy autor na jedné straně „přiznává“ setkání a ovlivnění uměleckými výboji evropské kultury a na druhé straně již nachází svůj, napříště už rozeznatelný demlovský tvar. Třetí díl obsahuje jak texty, jež jsou nejen vrcholem Demlovy tvorby, ale i české literatury první poloviny minulého století: *Hrad Smrti* (1912), *Moji přátelé* (1913; asi nejvydá-

myslu“, včetně obchodníků s bílým masem). Statisíce lidí, často těch nejchudších, odešly především do USA, ale i do Kanady, Jižní Ameriky či Ruska. Dějinným paradoxem je, že důležitým centrem této migrační vlny bylo tehdy hraniční město Osvětim. O tom, že by si *Amerického císaře* měli přečíst všichni ti současní hlasatelé jasných a rychlých řešení současné uprchlické krize, není sporu. Najdou tam nečekaně mnoho shod.

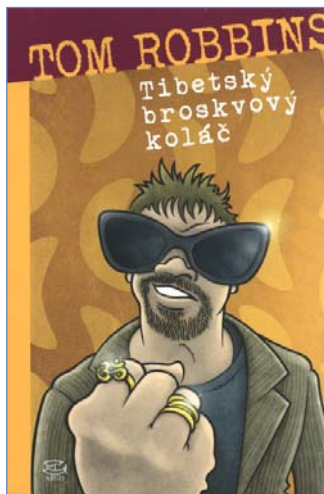
Martin Pollack: Americký císař (Přeložila Tereza Semotamová. *Větrné mlýny*)

Autor je internetový podnikatel a novinář, ale především je internetovým aktivistou a propagátorem. O téměř dvou desítkách příběhů (historek) především z dob normalizace o jeho dědečkovi by britský recenzent nejspíš napsal, že jde o rozšířené slohové práce z gymnaziálních let. Zandlova kniha není rozhodně literárním skvostem, nicméně by neměla čtenáře minout, protože se snaží (konečně!) nechodit kolem jedné horké kaše. *Byl můj děda zločinec, když byl komunist? Byl tím, kdo může za to, že naše země se propadla do ekonomického, politického i morálního marasmu? Může za to hodně, nebo málo či vůbec? A může za to i přes to, že všechno dělal s nejčistšími úmysly a velkým osobním nasazením, bez ohledu na své osobní pohodlí a prospěch? Můžete vírou v dobro činit zlo?*

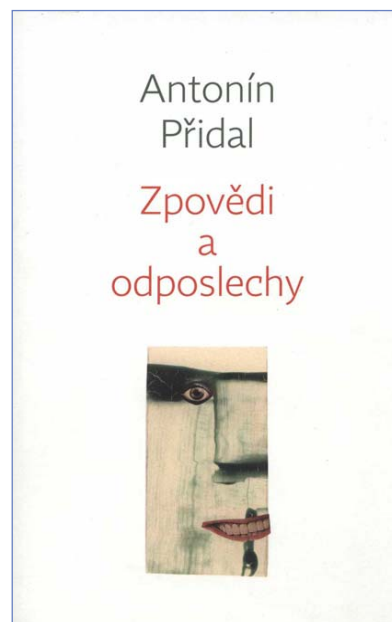
Patrick Zandl: Husákův děda (Argo)

Nejhorší je, když začne vzpomínat třicetiletý utřinos. Ale když je někomu 83 let – propána, Tomu Robinsonovi je už opravdu tolik? –, tak má na to nejen právo, ale je to vlastně i určitá povinnost. Zvláště když má nejen ve své rodné zemi houfy čtenářů a obdivovatelů. Thomase Eugene Robinse (1932) akademické kruhy moc nemilují (on je „naopak“ taky nemusí). Kdo prožil šedesátky ve Spojených státech na správném místě se správnými lidmi, ten je podezřelý dodnes. Ale nečekejte nějaké rozkošatělé, lineární cévččko, Robbins sází svoje veselé historky ostošest, vůbec jim nemusíte věřit, a jak píše v *Předmluvě*: *datel chocholatý zůstane datlem chocholatým, i když hřaduje s kachnami*. Naopak úplně na konci píše: *Jestli se mi v tomhle životě dostalo nějakého daru, je to schopnost pobývat zároveň v racionálním světě a ve světě představ*. To je velký dar, naprostá většina spisovatelů žije pouze ve svých textech.

Tom Robbins: Tibetský broskvový koláč. Pravdivé vyličení jednoho profantazírovaného života (Přeložila Michala Marková. Argo)

Konečně v Anglii, / konečně jednou v Anglii, / zpožděný, bezradný, / listuješ Londýnem jako knížkami, / které jsi přečetl nebo přeložil (1990). Antonín Přidal (1935) je překladatel, dramatik, publicista, esejista, vysokoškolský pedagog (profesor JAMU), pracoval v brněnském rozhlasu, působil jako filmový dramaturg a televizní moderátor. Ale je také básníkem, i když dvě ze tří jeho sbírek vyšly už v šedesátých letech. Současná, čtvrtá sbírka obsahuje pět desítek básní rozdělených do šesti částí. Pokročilý věk má obecně pro básníka tu výhodu, že hladina jeho tvorby (promiňte tuto licenci) nemusí už být bičována přehnanými emocemi, experimentem, drzostí apod., aby na ní vznikla nějaká pěna. Ostatně, tohle nikdy nebyla Přidalova parketa, nikdy nemusel „připěňovat“. Místo toho je stále hravý, kousavý, svůj... *V Brně se uždycky teskní za něčím / jak v nemocnici, kde se neusíná, / jen klímá, jenom čeká, co zas bože bude / či vlastně bylo, že už to zas není* (Odkud jsem).

Antonín Přidal: Zpovědi a odposlechy (Druhé město)

Jakub Šofar

E

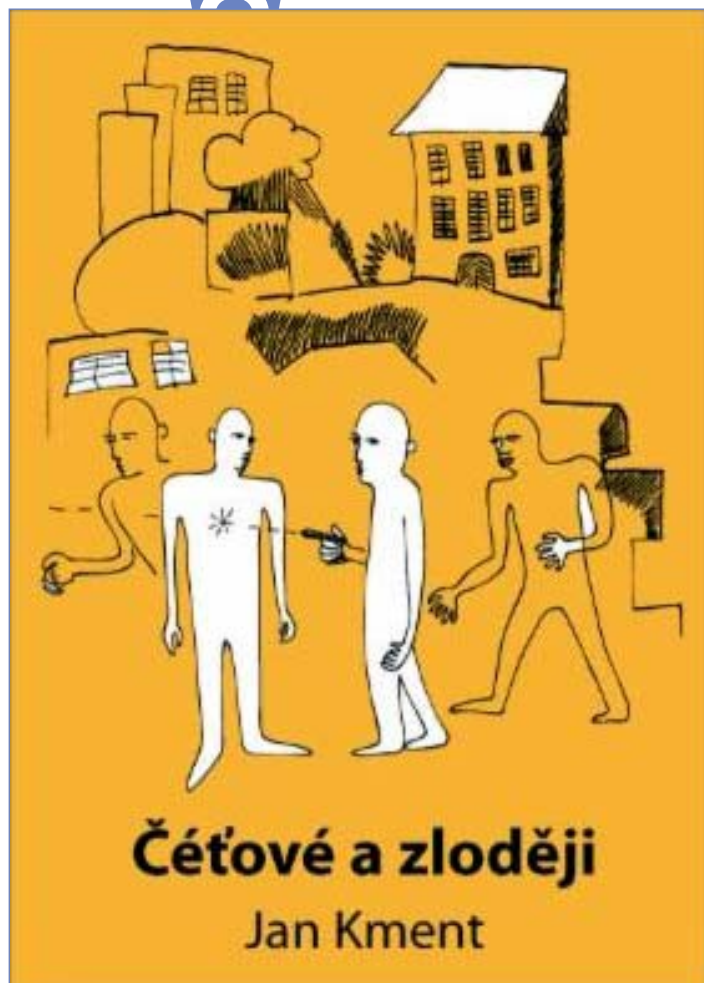
vrop

Dětská léta moderního analfabéta

Ja hra s písmenky v názvu je arciže pouze hra s písmenky, nic víc. Proč však, o co v této hře jde? Především o připomenutí bohulibé skutečnosti, na kterou se buď už zapomnělo, anebo se na ni neúprosně zapomíná: že totiž v druhé polovině osmdesátých let minulého věku a minulého tisíciletí (přesný letopočet je 1987) v Praze vznikla literární skupina, možná spíše komorní společenství lidí se smyslem pro kumšt, rozuměj pro kumšt nezávislý a nonkonformní, která si přisoudila hypnoticky výstižný název: Moderní analfabet. Většinu jejich členů (kteří na tehdejší literární scéně ovšemže tvořili mírumilovně zarputilou menšinu) nebylo v době listopadového zvratu ještě ani třicet let. Šlo tedy zejména o literární tvůrce, kteří vstupovali do údobí rané životní zralosti a kteří hledali svou umělecké sebeuskutečnění i v patřičně exponovaném a poučeném slovesném projevu.

Proč se však označili za moderní analfabety? Za moderní proto, poněvadž byli a chtěli být moderní, a za analfabety z té příčiny, že soudobému světu rozuměli natolik hloubavě, až s ním nechtěli mít mnoho společného, nechtěli se s ním srozumět, nechtěli se s ním ztotožňovat. Proto také byli či se stali „moderními analfabety“, proto vznikl Moderní analfabet. Krátké však bylo jeho trvání! Jak se spontánně zrodil, tak po roce 1989 takřkajíc zakrátko vyšuměl. Zdálo se, že zůstalo již jen jeho jméno. Literární kultura mezitím zhurta vkročila do analfabetismu jiného druhu, propadla mu a propadala s chutí usilovnou, pro literární skupiny tohoto ražení a ladění v ní najednou nezbyval čas ani prostor. Také proto se jednotliví „analfabeti“ postupně vydávali každý svou cestou: spisovatelskou, nakladatelskou, překladatelskou, výtvarnickou... Připomeňme z tohoto společenství alespoň jedno jediné jméno, neboť jeho nositel už není mezi námi: Oscar Ryba. Žil byl, až skončil ve vlnách řeky Kamenice. Nespoutaný talent, vyznavač kerouacismu, autor generačního prozaického svědectví Žiji si jako Rybouac. Některé další autory můžeme pokládat za určité soupevníky někdejšího moderního analfabetismu: rovněž každý z nich měl svůj životní příběh a svůj literární osud.

Nikoli k soupevníkům, nýbrž k spoluzakladatelům Moderního analfabeta náležel také pražský rodák Jan Kment (nar. 1961). Také „básník a sochař“, jak o sobě uvádí, tenkrát ale pouze básník a dokonce především básník. Mezitím uplynulo několikero dlouhých

desetiletí a přihodilo se, že uvedený básník a sochař Kment nyní vydává svou prvotinu s názvem Četřové a zloději, jenže až po svých abrahámovinách. Přitom nikoli knihu veršů, nýbrž svého druhu retro-příběh: jde tedy o prvotinu prozaickou. Mnozí jiní „analfabeti“ už mají za sebou vícero titulů nebo alespoň jednu či dvě knihy, Jan Kment doposud nikoli. I takové bývají spisovatelské sudby. Událo-li se to, potom jsme svědky zrození nového prozaika. Pohříchu však jde o prvotinu takřečenou značně opožděnou a s tím jsou vždy spojeny nejrozumnější tematické i typologické problémy.

Ty zpravidla sestávají z celé řady všelijakých otazníků. Například: s čím má či může takový debutant po zmíněných abrahámovinách přijít? Jak může čtenářskou obec oslovit, může ji vůbec oslovit a chce ji ostatně nějak oslovit? Na to mohou být rozmanité odpovědi a žádná z nich nebude vyčerpávající. Možná si však náš debutant žádnou takovou otázku nekladl a zvolil si téma, které se (někdy a někde) samo nabízelo nebo občas zdánlivě samo nabízí: dětství. Tudíž sepsal další variantu či další příspěvek k nekonečnému cyklu „posledních knížek o dětství“, které ovšem budou donekonečna vznikat i nadále. Zvláště z pohledu dospělosti totiž fenomén dětství může získat nenadálé kontury, namnoze se též stává zdánlivě vzdálenou, ve skutečnosti však veskrze přítomnou výpovědí kupříkladu i o naší budoucnosti. Tedy též nápaditě zakamufovanou předpovědí, jací budeme, jež se skrývá i ve způsobu, jímž jsme se „vypsali“ z toho, jací jsme byli.

Ano, je to knížka o dětství odehrávajícím se na rozhraní šedesátých a sedmdesátých let dvacátého století. To znamená charakteristická retro-próza, jak již bylo řečeno, neboli retrospektivní vyprávění o dětství (přibližně od věku osmi až deseti let) prožívaném v jedné pražské čtvrti. Hrdinové, rozuměj vypravěčovi spolužáci a kamarádi (a mnozí jiní), to všechno jsou „karlínské děti ulice“, odvoláme-li se na tuto neorealistickou terminologii, arciže žádní „karlínsťáci“, což by byl z historického odstupu pojem více než pejorativní. Naštěstí tu jsou i karlínské holky. Pozor však: tato „knížka o dětství“ není pravděpodobně v mnoha směrech knihou jen o dětech, paradoxně možná o poznání víc vypovídá (právě že vypovídá, nikoli pouze popisuje) o životě dospělých. Zdaleka netoliko rodičů. Krůpějí nastupujícího politického marasmu je v této próze oddávkováno pouze přiměřeně, konečný rezultat je však ještě bezútěšnější: tehdejší vesmíreček dospělých není pouze „syrový“, arciže vždy, v každé generaci, se může zdát syrový a kolikrát ještě více bývá surový, leč podstata tkví v něčem jiném, a to právě v tom, co výstižně pojmenovává text na záložce knihy. Že totiž „proti dětem stojí zeď“ nezájživného světa dospělých, mechanické odpovědi,

primitivní sobectví a předsudky“. Nuže, o tom Kmentova próza je a právě o tom se v ní vypráví, především toto vědomé i podvědomé poznání tvoří všudypřítomné kulisy všemožných klukovských historek a historií, ať již ve škole nebo za školou.

Zkuste si však Četřáky a zloděje přečíst znovu, podruhé i potřetí, a možná vám pak neunikne to, co vám mohlo uniknout při prvním čtení: autor vás totiž „vtahuje“ do té míry, že proudem epizod býváme stále víc a víc unášeni. Máme za to, že Kmentova výpověď, řečeno z nadhledu, ve skutečnosti není rutinní knihou o dětství. Stačí se začíst a vyčíst mezi řádky něco závažnějšího: postřehy a poznatky, které potvrzují, že jde v prvé řadě o generační svědectví, že v jednotlivých epizodách, zdánlivě tak pochopitelných a tak jednoduchých, se skrývá subtilní žánrová modifikace toho, čemu se říká „próza životního pocitu“. Nebo také próza morálního nepokoje. Právě takovýto nepokoj skrytě „vyčuhuje“ za autorovým vyprávěním prostým laciných efektů a banálních ambic skoro neznatelně, tváří se, že není v textu přítomen, leč ouha: právě on je reálným hybatelem veškerého Kmentova „autentického“ vyprávění. Stylizovaného i jako zábavné vyprávění o nezábavném čase. A samozřejmě i jako vyprávění autobiografické, přinejmenším do určité míry. Nejvíce v okamžicích, kdy se „dětská duše ještě dokáže zachytit nitek snivosti a fantazie“.

Co je v této prvotině ještě zábavně nezábavného? Možná i poznání, že děti si tu rády hrají na zmíněné četřáky a zmíněné zloděje, intuitivně již však tuší, že s příchodem dospělosti se tyto rozdíly nadobro setrou a každý četřák bude zároveň zloděj a obráceně. Ačkoli to dozajista probíhá daleko „zamataněji“, jak hned zkraje knížky předesílá prozaik. Nejspíše natolik zamataně, že se Kment se zjevným váháním přiklání, až se i přiklonil k tzv. otevřenému konci, ke konci zjevně přespříliš otevřenému neboli k syžetové neukončenosti svého příběhového pásma: jenže i růženec příběhu musí být někde spjat! Možná proto jednou dojde na pokračování. Možná nikoli, poněvadž morální karty už byly rozdány a není zapotřebí to opakovat. Slušelo by se ještě podotknout, že tento živý a zapamatováníhodný text „autor doprovodil vlastními ilustracemi“. Že by to ale redakce uvedla v copyrightu a že by uměla napsat copyright, to ani náhodou. Jenže Jan Kment by asi nad tím mávl rukou: To už je stejný fuk.

Vladimír Novotný

(Jan Kment: Četřové a zloději. Nakladatelství Věra Nosková – Klika, Praha 2016)

A

Průvodce

ANTHROPOID

Pavel Šmejkal
Jiří Padevět

ACADEMIA

Nakladatelství Academia doporučuje

Pavel Šmejkal
a Jiří Padevět:
Anthropoid

ANTHROPOID

Dobová fotografie zatačky v Holešovičkách

1 V Holešovičkách, zatačka mezi Zenklovou ulicí (v letech 1940–1945 Kirchmaierovou) a ulicí V Holešovičkách Klein-Holleschowitz, Kirchmaierstraße

■ Sem 27. května 1942 před 9.00 hod. ráno přijeli na kolech, pravděpodobně z vysocanského bytu Khodlových nebo od Ogounů z Dejvic, Josef Gabčík a Jan Kubiš.
■ V 10.35 musel černý Mercedes 320C s poznávací značkou SS-3, který řídil SS-Oberscharführer Johannes Klein, v zatačce přibrzdit. Reinhard Heydrich seděl vedle řidiče. Josef Gabčík a Jan Kubiš byli připraveni na automobil zaútočit, ale Josefu Gabčíkovi selhal samopal Stengun. Reinhard Heydrich zavelel řidiči zastavit a vytáhnout zbraň. V tu chvíli vybuchla nad stupátkem před pravým zadním kolem bomba vržená Janem Kubišem. Výbuch prorazil karoserii a vyvrátil dveře. Reinhard Heydrich byl zraněn střepinou bomby.

120

Akce, útok a krypta

Attentat
na
SS-Obergruppenführer Heydrich

■ Řidič Johannes Klein poté pronásledoval prchajícího Josefa Gabčíka do ulice Na Zápětí, výbuchem poraněný Jan Kubiš prchal na kole směrem do Libně.

■ Zhruba hodinu po útoku se na místo dostavil velitel pražského gestapa Hans Ulrich Geschke a K. H. Frank. Ještě odpoledne gestapo prohledávalo okolí incidentu a pokusilo se o rekonstrukci. Místo útoku zachytil fotograf gestapa Adolf Dauer.

Bombou zasažený Mercedes, 27. května 1942

121

ANTHROPOID

122

Akce, útok a krypta

123

ANTHROPOID

Samopal Stengun, Gabčíkem na místě odhozený, 27. května 1942

Bombou zasažený Mercedes, 27. května 1942

124

Akce, útěk a krypta

VENKOV
LIST KRAJNÍHO ZEMSKÉHO ŘÍDÍ

VÝNOS

Ríšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu ze dne 27. května 1942.

V důsledku atentátu na Zastupujícího říšského protektora // Obergruppenführera Heydricha se ustanovuje toto:

Článek I.
Na podkladě paragrafu 1 nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu ze dne 27. září 1941 (VBIR Prot. S 527) se s okamžitou účinností vyhlazuje civilní výjimečný stav nad celým Protektorátem Čechy a Morava.

Článek II.
Na podkladě paragrafu 2 výše uvedeného nařízení nařizují: Kdo osoby, které mají účast na spáchání atentátu, přechovává anebo jim poskytuje pomoc, anebo máe vbláznit a jejich pohyb anebo o jejich pohybu, nezvolně sděluje oznámení, bude zastřelen se svou rodinou.

Článek III.
Tento výnos nabývá platnosti oznámením v rozhlase.

V Praze, 27. května 1942.

Ríšský protektor v Čechách a na Moravě.
V zastoupení:
K. H. FRANK.

Perzinka:
Tento výnos byl uveden ve znění ze dne 27. května v 21 hodin 32 minut rozhlase.

VYHLÁŠKA

1. Dne 27. května 1942 byl v Praze spáchán atentát na Zastupujícího říšského protektora // Obergruppenführera Heydricha. Na dopadení pachatelů se vypíše odměna 10 milionů korun. Kdo pachatele přechová, anebo jim poskytuje pomoc, anebo má vědomost o jejich umění, anebo o jejich pohybu a nezvolně o tom sděluje, anebo máe vbláznit a jejich pohyb anebo o jejich pohybu, nezvolně sděluje oznámení, bude zastřelen se svou rodinou.
2. Nad územím Protektorátu v Praze se vyhlazuje oznámením této zprávy v rozhlase civilní výjimečný stav.

Nařizují se tato opatření:

- a) Zakaz vycházet z domů pro veřejné civilní obyvatelstvo od 27. května 21. hodiny až do 28. května 6. hodiny;
- b) Na tožt dobu se uzavírají veřejné hostince, biografy, divadla, veřejné zábavní podniky a zastavuje se veřejná doprava;
- c) Kdo se přes tento zákaz v uvedenou dobu objeví na ulici, bude zastřelen, nestavěno-li stát na první výzvu;
- d) Další opatření jsou vyhrazena a v případě potřeby budou oznámena rozhlase.

Vyhlášení provedeno 27. května 1942 v Praze.
V říšském protektorátu v Čechách a na Moravě.
Podpisan: K. H. FRANK.

ANTHROPOID

Rekonstrukce na místě krátce po útoku

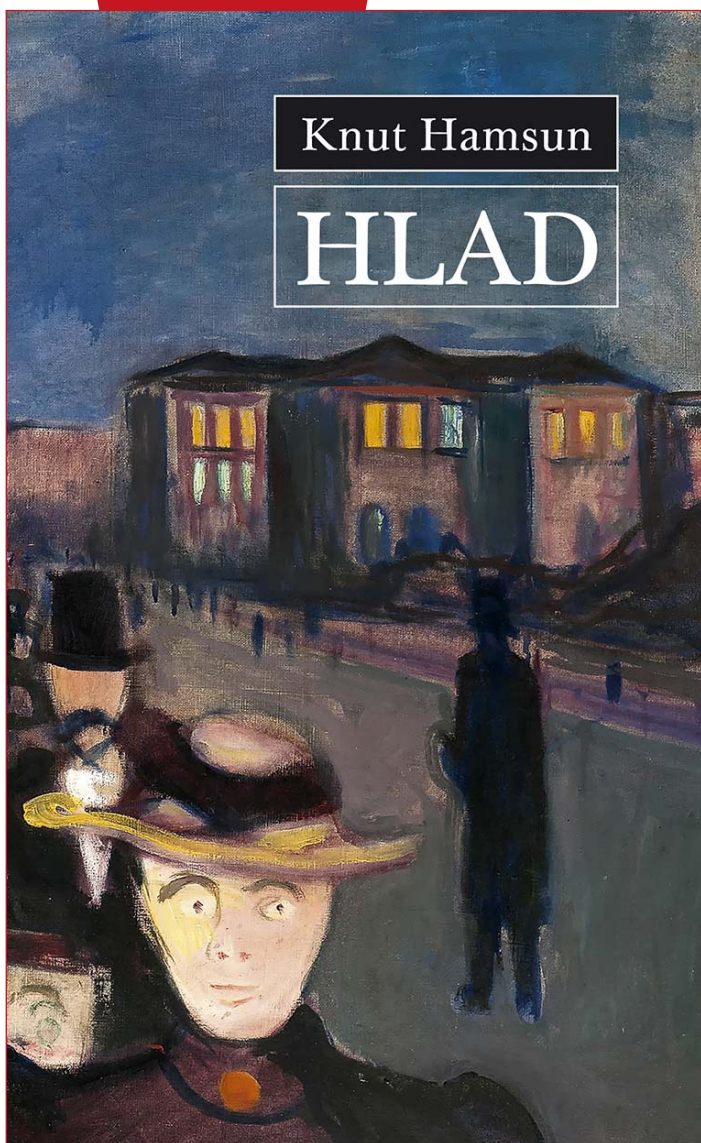
126

Akce, útěk a krypta

127

A

Nakladatelství dybbuk chystá Knut Hamsun: Hlad

Tématem románu *Hlad* (1890) norského autora, nositele Nobelovy ceny za literaturu Knuta Hamsuna je hlad ve dvojím smyslu. Protagonista a zároveň vypravěč románu, začínající spisovatel, se snaží prosadit bez valného úspěchu v norském hlavním městě Kristianii (dnešní Oslo) a trpí chudobou a nedostatkem jídla. Dlouhá období fyzického hladu se podepisují nejen na jeho tělesném zdraví, ale vyvolávají v něm i nezvládnutelné proměny psychického stavu, nepředložené činy a chaotické projevy mysli až halucinační deliria. V protikladu k poetice realistického románu žije

hrdina Hladu bez účasti na společenském dění a ani nepomyslí na jakýkoliv sociální protest. Věnuje se pouze vlastní situaci v obdobích hladu a z ní plynoucí neschopnosti komunikace s jinými lidmi. Tady nastupuje druhý – a důležitější aspekt titulního hladu. Hlad je zde metaforou hledání vlastní identity v existenciální prázdnotě, jakési vnitřní emigraci ze zavedených společenských pravidel. Záznamy vnitřních monologů a proudu vědomí hlavní postavy činí z Hladu předchůdce poetiky modernistických románů. Horečnatý románový debut Knuta Hamsuna je z velké části vzpomínkou na jeho vlastní umělecké začátky.

Příštího rána, jakmile se trochu rozednilo, jsem se v posteli posadil a znovu se pustil do svého článku. V téhle pozici jsem seděl až do poledne, když jsem měl pohromadě takových deset dvacet řádek. A k finále jsem stále ještě nedospěl.

Vstal jsem, obul se a začal pochodovat sem tam po místnosti, abych se zahřál. Okno bylo zledovatělé. Podíval jsem se ven, padal sníh a v zadním dvoře ležela na dláždění a na pumpě tlustá sněhová vrstva.

Bloumal jsem po místnosti, bez vůle chodil tam a zase zpátky, nehty škrábal po zdi, opatrně přikládal čelo na dveře, ukazováčkem ťukal na podlahu a pozorně naslouchal, to všechno bez jakéhokoliv záměru, leč tiše a rozvážně, jako bych konal bůhvíjak důležitou činnost. A mezi tím jsem stále dokola opakoval tak hlasitě, že jsem to slyšel: „Dobrý Bože, tohle je přece šílenství!“ A dál jsem se choval pořád stejně bláznivě. Po dlouhé době, možná po nějakých dvou hodinách, jsem se silou vzbudil, kousl se do rtu a napřímil se, jak nejlépe jsem dokázal. Tohle musí skončit! Našel jsem si třísku na žvýkání a rezolutně znovu usedl ke psaní.

S námahou jsem dal dohromady dvě krátké věty, desítku chudších slov, která jsem ze sebe násilím a vši mocí vypotil, abych se vůbec pohnul z místa. Pak jsem se zadrhl, hlavu jsem měl prázdnou, byl jsem vyřízený. Za žádnou cenu jsem se nemohl dostat dál, jen jsem seděl a široce otevřenýma očima zíral na poslední slova, na ten nezaplňný list, koukal jsem na ta divná, roztrěsená písmena, která se ježila na papíře jako sršaté postavíčky, až

jsem nakonec z toho všeho nechápal vůbec nic a na nic jsem nemyslel.

Čas plynul. Slyšel jsem provoz na ulici, hluk povozů a koní, ze stáje ke mně stoupal hlas Jense Olaie, když rozmlouval s koňmi. Byl jsem úplně otupělý, trochu jsem pomlaskával, ale jinak jsem nepodnikal nic. Prsa jsem měl v žalostném stavu.

Začalo se smrákat. Hroutil jsem se na židli stále víc, únava mě přemohla a lehl jsem si zase do postele. Abych si drobet zahřál ruce, projížděl jsem si prsty vlasy, dopředu dozadu, křížem krážem, mezi prsty mi přitom uvízly kousky vlasů, vypadané zčuchané chomáčky, které zůstávaly rozseté po polštáři. O tom jsem však v té chvíli nepřemýšlel, jako by se mě to netýkalo, vlasů mi ještě zbývalo habaděj. Pokoušel jsem se vzpamatovat z podivné dřimoty, která se mi šířila všemi údy jako mlha. Zvedl jsem se do sedu, plácal si dlaní do kolen, úporně jsem kašlal, seč to má prsa dovolila, a znovu jsem padl na postel. Nic nepomáhalo. Odumíral jsem bezmocně, s otevřenýma očima, zíraje do stropu. Nakonec jsem strčil do pusy ukazováček a začal si ho cucat. Così se mi pohnulo v mozku, myšlenka, která se prodírala ven, naprosto šílený nápad: Co kdybych kousl? A bez sebemenšího rozmyšlení jsem zavřel oči a stiskl zuby.

Vyskočil jsem. Konečně jsem se probudil. Z prstu mi trošku tekla krev a já ji pomalu olizoval. Nebolelo to, nebyla to žádná velká rána, ale rázem jsem přišel k sobě. Potřásl jsem hlavou, přešel k oknu a našel si hadřík na ránu. Jak jsem se s tím hmoždil, zalily se mi oči slzami a já se potichu, jen tak pro sebe, rozplakal. Ten hubený, rozkousnutý prst vypadal tak žalostně. Pane na nebi, jak daleko to se mnou dospělo!

A

frik

a

Slovem svět
Miroslav Černý

Miroslav Černý (* 1977) je vysokoškolský učitel, překladatel a spisovatel. Autor dvou desítek knižních publikací různých žánrů. Cestovatelské zkušenosti převedl do knihy *Pátá rovnoběžka*, ve které porovnal současný stav přírodních národů žijících v tropických teritoriích Asie, Afriky a Ameriky, a do cestopisu *Slovem svět*, v němž vypráví příběhy domorodých jazyků a kultur pěti kontinentů. Do češtiny přeložil soubor mýtů a legend Indiánů kmene Šošonů, které spolu s odbornými komentáři představil v knize *Poselství prachu*. Za svou literární a překladatelskou tvorbu byl vícekrát oceněn (mj. v cenách Miroslava Ivanova či Jiřího Levého). V rámci projektu *Mizející hlasy* mapuje tzv. *language hotspots*, tj. oblasti světa, kde dochází k rychlému vymírání dosud jen málo prozkoumaných jazyků.

Jedním z aktuálních témat, jež na sebe v posledních letech strhávají značnou pozornost, jsou radikální změny v jazykové mapě světa. Odhaduje se, že z přibližně 6000 jazyků, jimiž se v tuto chvíli na planetě aktivně hovoří, do konce 21. století rovná polovina zanikne. V knize Miroslava Černého se vydáme na vzrušující výpravu napříč naším umlkajícím světem a vyslechneme příběhy pěti mizejících jazyků a kultur, jejichž nositele autor v posledních letech při svých cestách navštívil. Ať už v saharské poušti, cejlonském pralese, australské buši, arktické tundře či v horách západu Ameriky, vypravěč nás nechá na pochybách, že hlavní bohatství lidstva spočívá v rozmanitosti. Je třeba ji chránit.

Ukázka z knihy

Již si nepamatuji, kdo to řekl nebo kde jsem to četl, ale pořád mi to přirovnání přijde

přesné: „Přijít třeba jen o jediný jazyk je stejná ztráta, jako kdyby vybombardovali Louvre!“ Ztráta nenahraditelná, definitivní, ochuzující lidstvo o nejcennější kulturní výdobytky jeho dlouhého a nesnadného vývoje, o jeho dědictví. Je tedy s podivem, že zatímco při krádeži např. Dalího obrazu všechna média zpozorní a televizní stanice se předhánějí v tom, která ve večerním vysílání přinese přitažlivější zprávy, úmrtí jazyka charakterizuje děsivá mediální lhostejnost, kterou nelze ničím ospravedlnit.

Těžko říct, proč tomu tak je. Možná proto, že jazyk a schopnost komunikace vnímáme jako něco naprosto samozřejmého. Něco, co nám bylo dáno do vínku a nemuseli jsme se o to nijak zasloužit. Možná hraje roli to, že emotivně obvykle přistupujeme pouze k mateřskému jazyku. Osud ostatních jazyků je nám lhostejný a vnímáme je pouze na pragmatické rovině. V tuto chvíli je z praktických důvodů důležitá angličtina, proto se jí učíme. Až přestane být jazykem

číslo jedna, a ono to nemusí trvat zas tak dlouho, jak by se mohlo zdát, moc rádi ji vyměníme za jazyk, co bude zrovna v kurzu. I z tohoto důvodu vidím chování některých českých rodin, které se rozhodly vychovávat své ratolesti v angličtině, jako krátkozraké. Vlastně to považuji přímo za zvrácené, přičemž mám na mysli ty případy, kdy oba rodičové jsou Češi a jejich mateřským jazykem čeština, nikoli bilingvní rodiny.

K tomu, že mnohé z nás rapidní vymírání jazyků nevyvádí z míry, přispívá taktéž skutečnost, že v současnosti čeština k ohroženým jazykům nepatří. Deset milionů aktivních mluvčích a mnoha staletími tříbená kulturní tradice jí zajišťují prosperitu a budoucnost. Přitom to ale není tak dávno, kdy se naši předkové o její osud báli, a nebýt českého národního obrození, kdoví, v jakém stavu by se dnes nacházela. Na druhou stranu: „Nebylo by lepší, kdybychom se tehdy rozhodli vzdát češtví a vzali za svou němčinu?“ ptají se někteří.

Vím, že se občas tyto otázky objeví a světem problesknou názory tvrdící, že mnohem lepší než vícejazyčnost planety by bylo, kdyby všichni hovořili pouze jedním jazykem – a je úplně jedno jakým. Že by tak ubylo neporozumění, či dokonce válek. Že bychom se konečně zbavili babylonského prokletí. Podobná tvrzení jsou však hloupost a vycházejí z hluboké neznalosti věci. Stačí se přece podívat do historie, třeba Spojených států amerických, a nelze nevidět, že největší válečný konflikt v jejich národních dějinách – občanskou válku – vybojovali mluvčí stejného jazyka – anglického. Anebo se můžeme podívat na jiné kontinenty, jiná společenství. Třeba Danije z Papuy Nové Guineje, Janomamy ze severní Amazonie, Zuluy z jižní Afriky či Maory z Nového Zélandu. Tito všichni běžně bojovali s příslušníky stejné jazykové skupiny. A takto bychom mohli pokračovat dál a dál a uvádět další a další příklady. Pravda je tedy taková, že tím, že budeme hovořit pou-

ze jedním jazykem, vzájemným konfliktů nezabráníme. Chyba je někde jinde!

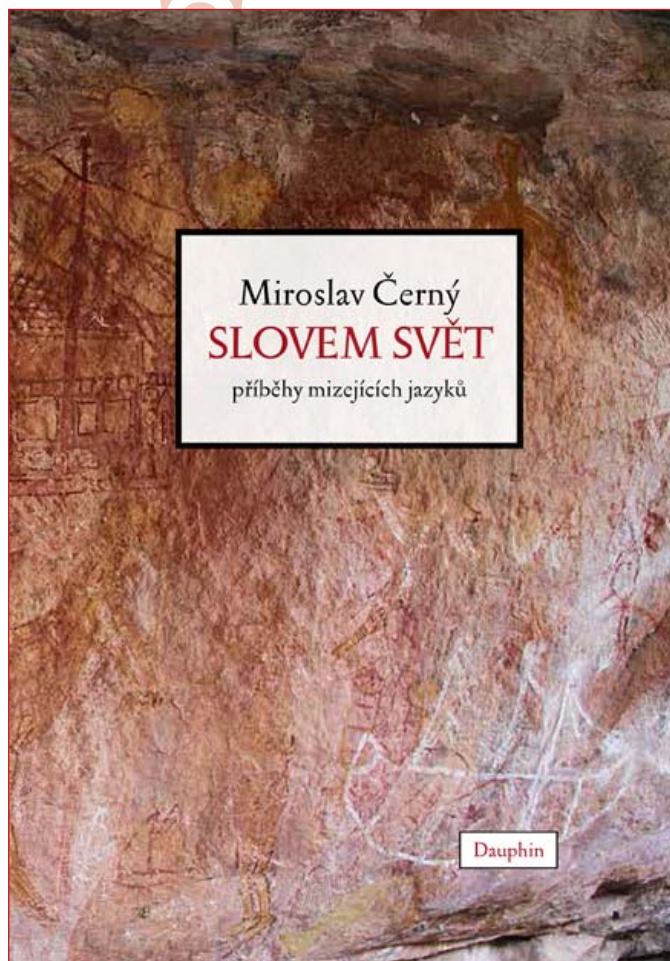
Netvrdím, že vícejazyčnost ke snížení lidské agrese a ke smířné vede. Nepochybně však je, že oproti jednojazyčnosti má celou řadu výhod. I kdybychom měli soudit pouze na základě toho, co zaznělo v této knížce, je zřejmé, že existence jazykové rozmanitosti nás obohacuje, a to hned v několika ohledech.

Na konkrétních příkladech jsme si ukázali to, co v jedné z kapitol své skvělé knihy Svět, který skončil včera (2014) zdůrazňoval v obecné rovině Jared Diamond; totiž, že různé jazyky nás mohou mnohemu naučit. Kromě větší flexibility myšlení můžeme díky nim porozumět jiným způsobům počítání nebo jiné organizaci času a prostoru. Můžeme poznat a pochopit odlišné systémy přibuzenství či klasifikace barev. Z jejich loveckých a sběračských hantýrek a taktéz z taxonomie rostlinných a živočišných druhů lze načerpat četné informace cenné pro biologii a lékařskou vědu. Ze slovní zásoby jako takové se zase dozvíme mnoho důležitého pro historii lidstva, třeba o jeho migraci planetou. Rozmanité verze rozdílů v komunikaci mužů a žen nám prozradí leccos o variantních genderových vztazích nebo o jazykových postojích „silnějšího“, respektive „slabšího“ pohlaví. A nezapomínejme na všechny ty překrásné mýty a legendy a poučné bajky a tajemné šamanské zpěvy a jojky...

Každý jazyk má svou vlastní krásu a humor a sílu a geniálnost a osobitost a zvuk a výraz a tvořivost a hloubku a jedinečnost!!!

Naše kniha rovněž ukázala, že jazyková smrt si příliš nevybírá. Postihuje všechny části světa: od severního polárního kruhu, přes subtropické pouště až po daleký jih nejmenšího světadílu. Od horské páteře západu Ameriky, přes obrovské rozlohy černého kontinentu až po tropická území Asie a Oceánie. Je jí úplně jedno, jestli má co do činění s ostrovem či vnitrozemím, s malým či velkým státním celkem. A stejně tak nebere v potaz, do jaké skupiny jazyk patří a jaké jsou jeho specifické gramatické, lexikální či jiné rysy. Postupuje rychle a zdá se, že jí jen tak něco nezadrží.

Neházejme ale ještě flintu do žita – jistá šance, že půjde tento nepříznivý a do budoucna více než varující stav zvrátit, přece jenom existuje. Tak jako jsme si snad již vědomi nezbytnosti chránit ohrožené druhy rostlin a živočichů, pomalu stoupá také povědomí o nutnosti chránit a revitalizovat ohrožené jazyky. Postupně přibývá jednotlivců, organizací a institucí (státních i soukromých), které svůj tvůrčí potenciál a energii věnují jazykové obnově. Zároveň posiluje lobby za uznání menšinových jazyků vládami některých států. S potěšením můžeme sledovat, jak moc jsou některé revitalizační programy efektivní, např. obroda maorštiny, havajštiny a velštiny. Z jazyků, o nichž se vyprávělo v kontextu této knížky, má největší šanci na záchranu sámština a berberština, třebaže ta nejspíš

Miroslav Černý
SLOVEM SVĚT
příběhy mizejících jazyků

Dauphin

pouze v Maroku a Alžírsku, již méně pravděpodobně v Tunisku. Není bez zajímavosti, že ve všech těchto případech jde o jazyky, jež si ve své zemi vybojovaly oficiální status.

Fascinující je taktéž zpráva, že výjimečně dokonce dochází k obnově třeba již několik století mrtvých jazyků, jakkoliv to platí hlavně pro jazyky evropské a blízkovýchodní. V porovnání s mnohými nativními jazyky Asie, Afriky, Ameriky a Austrálie, jimiž hovořily předliterární společnosti, mají tyto jazyky jednu obrovskou výhodu, formovaly je kultury písma. Většina zaniklých jazyků se nám tak dochovala v různě rozsáhlých souborech literárních památek, na jejichž základě lze i po mnoha letech mrtvý jazyk – nebo lépe řečeno jazyk spící – přivést zpět k životu. Že je to reálné, víme již od dob, kdy povstala hebrejšтина. Na území Evropy je zase typickým dokladem zmrtvýchvstání kornština, jež po 200 letech mlčení opět promlouvá ústy přibližně 2000 osob.

Zda lze něco podobného očekávat u některého z indiánských nebo australských domorodých jazyků, je ve hvězdách a záleží to na spoustě okolností. V první řadě musí existovat podrobná dokumentace jazyka: vedle gramatiky a slovníku také rozsáhlý korpus textů, jak v psané, tak i mluvené podobě (zde nejlépe formou videonahrávek). Jestli to umožňuje počet mluvčích, je neméně důležité zaznamenat jazykové chování v co největším počtu komunikačních situací. Toto vše následně poslouží k další analýze jazyka a k přípravě výukových materiálů, jichž by se dalo využít v rámci revitalizačního procesu, tedy ke školení domorodých učitelů a k výuce samotných studentů.

Všechny tyto kroky samozřejmě nejsou zadarmo, a proto neméně důležitým momentem je též schopnost tvůrců a partnerů revitalizačních projektů získávat finanční zdroje, ať již formou vládních grantů, soukromých dotací či prostřednictvím mecenášství. Bez financování zvenčí proces jazykové obnovy postupuje o mnoho pomaleji,

neboť zdroje, kterými disponuje sama komunita, jsou velmi omezené a čas je naneštěstí to, čeho se ochráncům jazyka dostává úplně nejméně. Bohužel však právě otázka peněz vyvolává největší kontroverzi napříč společnostmi. Kdykoli je kýmkoli nadneseno téma finanční podpory projektů za záchranu jazyků, okamžitě se ozvou hlasy hlasitě argumentující, že čelíme jiným, důležitějším, sociálně-ekonomickým výzvám, jež je nutno řešit přednostně. Sám mám s tímto osobní zkušenost, kdy stačilo, abych v jednom rozhovoru zmínil, že připravuji projekt zaměřený na ochranu ohrožených jazyků, a v diskusi pod článkem se hnedle objevily – nutno dodat, že anonymní – reakce, spílající mi, že plánuji zatížit státní rozpočet.

S ohledem na neoddiskutovatelný význam jazykové rozmanitosti, jak jsem o ní hovořil výše, považuji tyto argumenty za krátkozraké. Kromě toho se ukázalo, že například multietnické státy (USA, Kanadu, Austrálii aj.), potýkající se s nezaměstnaností, alkoholismem či kriminalitou, tj. s potížemi, které jsou běžně spojovány se společensky znevýhodněnými menšinami, vyjde mnohem levněji, pokud budou investovat do jazykové a kulturní obrody těchto minoritních a stigmatizovaných skupin, která jim dodá patřičné sebevědomí, životní jistotu a současně s tím i motivaci vzdělávat se, usilovat o dobré zaměstnání a kvalitní a plnohodnotný život. Řešení formou sociálních dávek, vyšších nákladů na zdravotní péči nebo financování provozu věznic je mnohem dražší a chybí mu efektivita.

A když už věnuji tolik prostoru peněžní stránce věci, tak přidám ještě jednu perličku, která doloží, nakolik nepromyšleně lze přerozdělovat státní finance, v tomto případě americké. „Po dvou stoletích potlačování původních amerických jazyků schválila vláda USA v roce 1990 zákon s cílem podpory jejich použití a současně vyčlenila menší částku (asi dva miliony dolarů ročně) na výzkum původních amerických jazyků,“ píše

Jared Diamond (2014: 400). „Jak naznačuje výše této finanční částky, vládní podpora ohrožených jazyků má ještě značné rezervy. Peníze, které americká vláda vynaloží na záchranu ohrožených rostlinných a živočišných druhů, mnohokrát převyšují výdaje na záchranu ohrožených jazyků; i prostředky vydané na jediný ptačí druh (kondora kalifornského) převyšují celkovou částku vydanou na zachování více než stovky ohrožených původních jazyků dohromady“ (ibid.).

Nechci tím říct, že si kondor zachránit nezaslouží a třeba jazyk haida ano. Pouze jsem chtěl poukázat na to, že při troše snahy a správné organizace můžeme chránit a zachránit oboje: přírodu i jazyky lidí. Vlastně to má svou logiku. Ví se, že existuje korelace mezi biologickou rozmanitostí a jazykovou rozmanitostí světa, tzv. biolinguistická diverzita. Nejvíce přírodních druhů i jazyků se například nachází v tropickém pásmu a právě z teritorií kolem rovníku se zároveň rekrutuje jak množství ohrožených živočichů a rostlin, tak nespočet jazyků na pokraji vyhynutí. Pokud budeme paralelně chránit to i to, uchováme přirozený biologický prostor pro ty, kteří v něm po staletí žijí, a to jsou i lidé. Ti se pak nebudou muset vzdát svého způsobu života, své kultury a svého jazyka. A protože jazyk vždycky intenzivně a intimně reflektuje svět kolem sebe a archivuje o něm informace, zůstanou nám k dispozici jinde nezískatelné údaje, které nám ho (tedy i ji – přírodu) mohou pomoci opatrovat.

Konečně neklíčovějším předpokladem úspěšné jazykové revitalizace je zájem dané jazykové komunity. Skutečné oživení může přijít pouze zevnitř. Lingvisté mohou jazyk dokumentovat a analyzovat, učitelé vyučovat, vlády legislativně podporovat a firmy financovat, pokud ale nevyvine žádné úsilí jazykové společnosti, kterého se to týká, vyjde veškerá snaha vniveč. V takovýchto případech je asi opravdu nejlepší jazyk pouze popsat pro jazykovědné účely a pak ho

nechat odejít. Pokud ale mají mluvčí menšinového jazyka upřímnou snahu mateřštinu zachovat a volají o pomoc, měli bychom toto volání vyslyšet, neboť tak jako každý člověk, i každý jazyk má právo na svobodnou existenci.

Samozřejmě že ne každý může přiložit ruku k dílu stejným dílem. Hlavní porce práce leží na jazykovědcích, antropolozích a lidech, o jejichž jazyk a kulturu jde. Na druhou stranu každý může přijít se svou troškou do mlýna a každá přínosná aktivita se cenní. Pořád máme např. velký dluh co do informovanosti veřejnosti, zejména té laické, a medializace problému. Právě tady by mohli být aktivnější cestovatelé. Jsou to přece mj. oni, od koho se předpokládá, že budou podávat zprávu o světě, navíc přitažlivou a přístupnou formou, jež může oslovit široké masy lidí a významným způsobem ovlivnit jejich světonázor. Zatím se však zdá, že se alespoň čeští cestovatelé této zodpovědnosti zříkají a k jazykům přistupují pouze jako k prostředkům svých cest, nikoli jako k jejich cíli. Jinými slovy se jejich zájem omezuje na několik velkých jazyků, nikoli na menšinové jazyky čelící zániku.

Možná jste z některých mých komentářů získali dojem, že se navážím do cestovatelů, hlavně těch českých. Věřte mi, že jsem svou kritiku mínil spíše jako přátelské pošťouchnutí; konečně, považují se za jednoho z nich a musel bych tedy kritizovat i sám sebe. Každopádně si ovšem myslím, že trocha sebereflexe by české cestovatelské obci prospěla. Moc bych se přimlouval např. za to, aby cestovatelé neprezentovali svá „dobrodružství“ dobrodružnější, než opravdu byla. Aby ty, kteří nemají tu možnost tolik cestovat, netahali na svých přednáškách a ve svých časopiseckých a knižních reportážích za nos a neuváděli jako objevy něco, co objevem není. To však bude možné, teprve až vykouknou ze svých ulit a budou otevřenější světu vědy. Je to s podivem, ale česká věda a české cestovatelství jsou odděleny více, než by si jeden myslel a přál. Pak se ovšem stává, že si dnešní cestovatelé – nevědomky pochopitelně – nárokují větší podíl na novém poznání, než jaká je realita faktů. Jednoduše velmi často podléhají iluzi, že přicházejí s novými poznatky, třebaže pravda je jiná, případně mnohem složitější, než jak ji vidí a zprostředkovávají oni.

Je spravedlivé dodat, že u některých cestovatelů sebereflexe probíhá. Někteří jdou dokonce až tak daleko, že se nebojí prohlásit, že všichni cestovatelé jsou stejně jenom dovolenkáři, i když by moc rádi mezi sebou a běžnými turisty viděli rozdíl. Jak podle mého názoru správně říká český biolog Vojtěch Novotný ve svých Papuánských polopravdách, když si tak trochu utahuje ze všech těch nadnesených popisů pochodů džunglí s mačetou v ruce a podobných rozředených zážitků současných cestovatelů z putování na Papuu Novou Guineu: „Opravdová dobrodružství vstupu do panenských lesů byla prožita již během osídlování ostrova před padesáti tisíci le-

ty. Heroické cestopisy z té doby se bohužel nedochovaly“ (2010: 115). A také nezapomínejme na již v úvodu jednou zmiňovaného francouzského antropologa Clauda Lévi-Strausse, který v první kapitole Smutných tropů nemilosrdně odsuzuje velkou část cestopisné produkce, na níž mu vadí nepoučenost a zaměřenost na efekt, a který se vážně pozastavuje se nad tím, jak je možné, že se „vyprávění tohoto druhu setkávají s přízní publika“ (1966: 10). V dnešní době je to ještě překvapivější, neboť možnost cestovat se otevřela mnohem většímu počtu lidí než (u nás) v ještě relativně nedávné minulosti. Dokonce i ti, kdo z různých důvodů ani dnes nemohou vyrazit na cesty, mají díky výtvarným moderním technologiím příležitost cestovat přinejmenším virtuálně.

Ano, můžete samozřejmě namítnout, že cestovatelé tu nejsou od toho, aby přinášeli výsledky vědeckého výzkumu, nedej bože v odborném hávu. Jejich role, definovaná přímým kontaktem a interakcí se světem v jeho nejrůznějších podobách, bude vždy spíše popularizační, zaměřená na laickou, nikoli akademickou veřejnost. Pokud ale mají svou úlohu naplnit kompetentně, je rozhodně nezbytné, aby jejich osobité svědectví o naší planetě vycházelo z výborné znalosti věci, včetně obeznámenosti s co nejširšími souvislostmi. Od dob dr. Emila Holuba to už jinak nejde. Všimněte si, že nejvýznamnější čeští cestovatelé dvacátého století byli buďto zároveň vědeckými pracovníky (Alois Musil, Pavel Jáchym Šebesta) nebo studnicemi dalekosáhlých informací a zkušeností, načerpaných nejen na cestách, ale i mnohaletým studiem, které cestám jak předcházelo, tak následovalo po návratu (Miroslav Zikmund, Jiří Hanzelka).

Součástí jejich znalostní výbavy navíc byla výtečná znalost jazyků. Zejména Musil a Šebesta ovládli jazyky těch, za nimiž cestovali a s nimiž trávili dlouhé měsíce. Moc dobře totiž věděli, že řeč je zdaleka nejlepším klíčem do světa lidí, kteří stáli v centru jejich výzkumného zájmu, že jim umožnila

stát se součástí komunity, poznávat ji zevnitř, nezprostředkovaně, bez jinak nezbytné výpomoci informátorů, kteří – přiznám si – ne vždy jsou spolehlivými pomocníky a spolupracovníky. Velmi často nám domorodí informátoři říkají spíše věci, které si přejeme slyšet, než které jsou pravda. Kolikrát jsem i v renomovaných cestovatelských časopisech četl nebo na přednáškách zkušených cestovatelů slyšel vyprávět naprosté nesmysly jenom proto, že jejich autor nerozpoznal, že si jeho informátor dělal legraci nebo chtěl ukojit jeho touhu po zvláštnostech. Nejhorší je, že pak takové informace kolují, citují se, jeden autor cestopisů je přejímá od druhého a výsledkem je vytvoření pokřiveného obrazu reality. Stereotypy, které takto vznikly, lze jen stěží vymýtit, protože jsou tolik populární.

Je to podobné jako s fotografiemi. Dokonce i v těch nejdálejších oblastech světa domorodí obyvatelé již vědí, za jakými snímky za nimi fotografové jezdí. Před hledáčkem fotoaparátů a kamer proto pro ně pravidelně inscenují surreální divadlo. Tradiční obydlí, oděvy nebo účesy obohacují o překonané, zastaralé či přímo nepůvodní prvky, jen aby vypadali co nejexotičtěji a nejzajímavěji. Třebaže už několik desítek let nosí trička a šortky, pro bohatého cizince se moc rádi svlíknou do naha. A pokud onen cizinec doma u počítače náhodou objeví v rohu fotky plastovou láhev, kovový hrnec nebo třeba mobilní telefon, není přeci nic snazšího než snímek upravit ve Photoshopu.

Chápu přitom, že náš zájem o původní styl života přírodních národů může někdy přinést pozitivní hodnotu, např. v podobě zachování některých řemesel, které by bez zájmu turistů a cestovatelů o zakoupení tradičních výrobků-souvenýrů jinak zanikly. Jak již jsem ale psal na jiném místě, ve své předchozí knize Pátá rovnoběžka, materiální kultura je pouze jedna strana mince. Tu druhou, vlastně podle mého mnohem podstatnější složku, tvoří kultura duchovní a ta

je vždy nesena jazykem, bez něj se neobejde. Přijde-li kultura o jazyk, přijde o pozdravy, nadávky, pochvaly, zákony, literaturu, písně, hádanky, říkadla, přísloví, moudrost, modlitby a mnohé další, jak o tom zasvěceně píše mj. Joshua Fishman (1996). Se ztrátou jazyků ztrácíme to nejdůležitější, co utváří specifické způsoby života, způsoby myšlení, hodnoty, specifické způsoby vnímání a prožívání.

Neměli bychom se tedy na svých cestách nechávat tak lacino svést hmotnou stránkou reality, třebaže tolik přitažlivou a na fotografiích se pěkně vyjímající, protože to skutečně zásadní a autentické je něco jiného – nikoliv chatrč, ve které lidé, za nimiž jezdíme, bydlí, ale jazyk, kterým promlouvají. Žijeme v jazyce.

Netvrdím, že tato knížka neduhy, o nichž jsem právě hovořil, netrpí jen proto, že neobsahuje žádné fotografie. Naopak, jistě jste při její četbě objevili nespočet nedostatků a neobratností, včetně těch jazykových, jež vycházejí zejména z jejího širokého záběru. Připouštím, že je v ní mnohem méně poznatků, než by si téma ohrožených jazyků a kultur zasloužilo, neboť osobní cestovatelské zkušenosti a zážitky mohly bohužel nastínit pouze vybrané aspekty zvolené problematiky, navíc velmi nedokonalé a ve zjednodušené podobě. Jsem si taktéž dobře vědom toho, že můj pobyt na cestách a čas strávený v kontaktu s jazykovými komunitami, o nichž píšu, byl příliš krátký a prchavý na to, aby si jeho výsledky mohly nárokovat jakékoliv jiné označení, nežli to, pro které se v odborném žargonu používá slovo sonda.

Právě takto svůj text vidím. Jako cestovatelskou sondu do světa, jemuž lze porozumět pouze skrze slova lidí, kteří obydli jeho jednotlivé části. Sondu na jedné straně velmi subjektivní, na straně druhé obohacenou o znalosti a prožitky těch, kteří společně se mnou sdíleli či stále sdílejí zájem o to nejvíce lidské v člověku, o jeho jazyk a schopnost komunikace, a kteří tak jako já s obavami sledují doslova každodenní úbytky na kdysi tolik rozmanité jazykové mapě země. Slibuji, že pokud bude nějaké příště, a já doufám, že ano, pokusím se o tomto tématu psát zasvěceněji. Je to potřeba a nezbyvá příliš času. Naše planeta umlká, a tím sama sebe umenšuje, neboť pouze slovem je svět.

Je to podobné jako
s fotografiemi.
Dokonce i v těch
nejdálejších
oblastech světa
domorodí
obyvatelé již vědí,
za jakými snímky
za nimi fotografové
jezdí. Před
hledáčkem
fotoaparátů
a kamer proto pro
ně pravidelně
inscenují surreální
divadlo. Tradiční
obydlí, oděvy nebo
účesy obohacují
o překonané,
zastaralé či přímo
nepůvodní prvky,
jen aby vypadali co
nejexotičtěji
a nejzajímavěji.

A

frik

s dragounovou omáčkou...

Do Almanachu Literární kavárny Řetězová přispěli povídkami na téma jídlo a vaření autoři, kteří se účastní pověstných pátečních obědů: Zdeněk Dragoun, Ivan Wernisch, Petr Král, Stanislav Dvorský nebo Vladimír Poštulka.

Jak jsem potkal Kremličku

Básník Vít Kremlička je rybář od pánaboha, a pokaždé je to s ním u vody zážitek. Náhodou jsme se po čase potkali v hospodě Jamajka, a když jsme se rozcházel na noční tramvaje, navrhnul: pojedme počechrat ploutve šupinatý havěti. V sobotu ráno v 6:05 z Hlaváku. Ve Zbirohu si dáme v řeznictví k snídani dršťkovou a potom to vezmeme rovnou k potoku. Žádný lahvičce před sámouškou, to bysme se nikam nedostali. Jsou tam pstruzi, to budeš čubrnět! U Skryjí se Zbirožskej potok vlévá do Berounky a to je zase kraj Oty Pavla. Týřov. U Rozvědíčka. Tůň pod Čertovou skálou. Ryb mraky. Pošteluj si vercajk a razíme!

V sobotu ráno jsem čekal na perónu, ale Kremlička nikde. Třeba jsem Vítka propásl a už sedí v kupé. Nesešel. Poslal jsem mu sms: Kde jsi?

Za hodinu mi v mobilu cinkla odpověď: S Topolem v Ostrave. Přijed.

Čurák!

S Kremličkou za nic na světě už nikdy nic. Jenomže nikdy neříkej nikdy. Stál jsem na perónu, tentokrát na Smíchovském nádraží a čekal na rychlík do Písku, že to oprubuju na Otavě. Kdyby nic nebralo, že se případně přesunu na Orlík na okouny. Na vedlejší kolej přisupěl courák. Z okna se vykláněl Vítek, mával na mne a volal: Nastup!

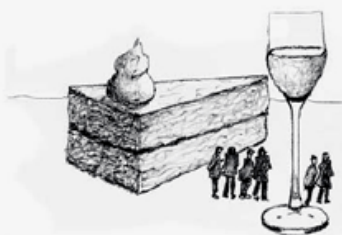
A taky se říká: změna je život.

Tak jo.

Kremlička měl namířeno do Třebaně pod jez. U nádraží jez obtéká mlýnská strouha a přes ni se k němu nedá dostat, musí se po lávce na druhou stranu řeky. Ušli jsme sotva pár metrů a Kremlič-

s dragounovou omáčkou...

ALMANACH
LITERÁRNÍ
KAVÁRNY
ŘETĚZOVÁ
2016

Fofrovanec s ovocem
| Biskupský chlebiček
| Větrníky | Pusinky |
Vdolečky se žahourem | Ovocné tvarohové knedlíky
Rozpeky se švestkami | Lívance | Radeckého nákyp
Savarin jubilee | Kocvárka | Foucmouk | Dukátové
buchtičky | Rozcuchaná nevěsta | Císařská bábovka |
Linecké řezy | Kakaový koláč Šalamoun | Císařské
řezy | Rakvička se šlehačkou | Bavorské vdolečky |
Jablkový štrúdl | Třený nákyp s ovocem | Žloutkové
věnečky | Tvarohový koláč | Mandlbrot | Minoritské
medvědí tlapičky | Bublanina | Bread puding with
bourbon sauce | Hraběčiny řezy | Sacherův dort |
Postsovětský medovník | Dolce al mascarpone |
Banán v čokoládě | Roláda se šlehačkou | Hrušky
s karamellem | Meruňkový desert | Svatební koláčky
Velikonoční mazanec | Brýgle | Jablka v županu |
Ovocný salát | Čokoládové suflé s mandarinkami |
Rebarborový koláč | Cukrová vata v české literatuře

A Liszt a Wagner...

v Piešťanech

frik

1.

Jestli to necejtíš sám,
nemá cenu ti nic vy-
světlovat. Běž si dál
psát tu svoji operu
a nech mě v klidu.
Bez tak mě akorát
rozptyluješ.
Neviděl jsi
Beethovenův míč?

2.

Je pod piánem.

3.

*Musíš mu
ho potom na-
fouknout,
aby si měl
na kolonádě
s čím kopat.*

A

ustrá
lie

MŮJ ŽIVOT BYL
FANTASTICKÝ,
PROTOŽE BYL
VŠEDNÍ...
V TĚMTO DOMĚ ŽIL A ZEMŘEL
BÁSNÍK
VADIMÍR HOLAN
16.9.1905 - 31.3.1980

Texte inedite
Dinu Flămând

Anchidin Flămând (literární pseudonym: Dinu Flămând), se narodil roku 1947 v malé vesnici Susenii Birgaului, která se nachází na severu Sedmihradska v Rumunsku. Je básník, esejista, novinář, diplomat. Studoval na FF Klužské univerzity Babeše a Bolyaie, kterou absolvoval v roce 1970.

Jeho první básnické knihy vycházejí takto: Apeiron (1971), Básně (1974) a Štěpy (1976). Sbírkou Stav obležení (1983) se jeho styl stává drsnější a polemičtější. Část sbírky vyšla o rok později ve Španělsku pod stejným názvem Estado de sitio.

Dinu Flamand pracoval současně jako novinář, literární kritik a překladatel. Mezi autory, z jejichž tvorby překládal a publikoval v Rumunsku, jsou: Fernando Pessoa, Miguel Torga, Sophia deMello Breyner Andresen, Jorge de Sena, Herberto Helder Pedro Tamen, Fernando Assis, Pacheco Al Berto, ale také Carlos Drummond de Andrade, Umberto Saba, Samuel Beckett, Lautréamont a César Vallejo a Pablo Neruda. V roce 1985 získal stipendium od Nadace Gulbenkiana, což představuje jeho první kontakt s Portugalskem. Díky tomu je pozván do Portugalska podruhé a to na konferenci lusofonních autorů. Ovšem na zpáteční cestě, Dinu Flămând požádal o politický azyl ve Francii. Tam působil jako novinář pro Radio France Internationale od května 1989 do 1. dubna 2010. V roce 2011 se vrátil do Rumunska. Vrátil se do rumunského literárního světa sbírkou básní Život na zkušenou (1989), kterou publikoval v Rumunsku po změně režimu. Následující sbírka s názvem Z druhé strany vyšla až v roce 2000, ovšem v dvojjazyčné podobě a s ilustracemi Neculaie Padurara. Pod překlad do francouzštiny se podepsal Pierre Drogi. O rok později mu vyšla antologie Migrace kamenů (druhé vydání v roce 2004) a pak sbírka Tags (2002), která byla Svazem rumunských spisovatelů odměněna Cenou za Poezii. V září 2004 mu ve Francii vyšla dvojjazyčná sbírka Apnoické básně a tři roky poté v Portugalsku další dvojjazyčnou sbírku s názvem Existuje život před smrtí? Další antologie, Kamenné světlo, mu vyšla v roce 2010 v Itálii. O rok později se Dinu Flămând stal laureátem Národní ceny Mihaie Emineska za celoživotní poetickou tvorbu. Jeho zatím nejnovější

kniha, Šňůra na prádlo, vyšla v roce 2012 ve Španělsku, v překladu Cataliny Ilieskové. A zas nejnovější překlad, pod který se Dinu Flămând podepsal, je sbírka Pabla Nerudy – Neexistuje neposkvrněné světlo, která vyšla v Bukurešti v roce 2015.

Holan

Sto let po smrti Eurípida, Philemon, komický básník, se pochlubil tím, že kdyby mrtví měli ještě něco cítili, oběsil by se jenom proto, aby se mohl s ním bavit.

A já bych udělal totéž kvůli Holanovi, básníkovi stigmatizovanému písmenem H. jako Hamlet...

Semana santa

Patnáct costaleros nosí na zádech sochu Našeho Dobrého Spasitele. Slyšel jsem jejich těžké dýchání pod plošinou alegorického vozu. Právě oni se nyní potí za pecata mundi, mezi nimiž je také mnoho mých hříchů.

Ale Náš Dobrý Spasitel

nemá čas na to, aby mě spatřil v davu, protože se třese v kleče na plošině a nad ním se vzpíná děsivý kůň centuriona a také jeho bič a brnění, vítězoslavně zářící při procesi na Calle Sierpes.

Patnáct párů nohou zvedá kontinentální plošinu našich hříchů a nosí ji po Seville skrytými kroky mystické přísnosti.

Spasitelova trnová koruna se chvěje tímto rytmem.

Nejkrásnější brokáty španělských grandů oblékají nyní jeho utrpení, zatím co naše nepochopitelné životy se neustále omlouvají. Zdá se však, že ani voda Guadalquiviru už nemůže smýt naše hříchů.

Patnáct statných se potí pod tíhou našich nových a prastarých hříchů, avšak ty i nadále vznikají jako plevel mezi dlaždicí velkých říší.

Roste také utrpení člověka, které se zakořenilo v jeho těle jako pahýl jakéhosi svého ocasu nebo jako okraj očního víčka.

A na tyto genetické zmetky nemá ani to druhé bratrství costaleros, kteří se pustili do úpěnlivých modliteb za rozehřešení a lidské štěstí.

Ti jsou trochu hubenější a vychrtlejší, avšak za nás společně a samostatně zvedají po celý zbytek roku a nosí tmou nekonečných věků ještě těžší plošinu *penitencia*:

například vybledlý Vallejo, kostnatý Pessoa nebo oněmělý Holan, vedle promodralého Bacovii, Lorky a majitele své jediné smutné kozy, která se samozřejmě jmenuje Saba, bok po boku s opilcem Poem nebo se Sylvií Plathovou – stejným rytmem.

Dále napomáhá občas trochu svalnatější Neruda nebo halucinogenní

Michaux, a také Elytis, Tranströmer, Rimbaud, Borges spolu s Ahmatovou, Celanem, Ungarettim, Baudelairem, Emineskem a s dalšími božskými ožraly – ach, Luzi! Ať všichni ponesou jeden a jediný kříž tohoto atavistického lidského utrpení (že by bylo také hříšné?)

Patnáct neviditelných costaleros
a já
a já
násobkem neviditelnosti...

Město meteckých básníků

Paříž Miloszova z doby, kdy Paříž byla středem světa
a z Karpatů, z Pobaltí a z Pusty k ní táhli
všichni, co trpěli nespavostí,
Paříž Sa-Carneirova, nevěstinec pro sebevrahy,
Paříž – nemocnice pro míšence Valleja, to je ten, který
své týdny ukončil vždycky ve čtvrtek,

Paříž – střední škola Iona Pillata a Tristana Bezzemka,
a také Istvího Řeka Elytise
na cestě ke křišťálovému pocitu,
Paříž zřekována Čechem Holanem,
který jí opakovaně vyčítal zbabělost,
Paříž – městem třikrát exilovaného Paula Celana /
rytíře z *Niemandrose*,
který byl jednoho odpoledne v Rue de Longchamp
prohlášen za pohřešovaného,
toho odpoledne tekla z politého stolu k Seině
tenký proud vína jako krev...

Paříž
hlavou dolů pod mosty kouká na plovoucí
mrtvolu Gherasima Luky jako na tělo hrbaté Ofelie.
Gherasim také skončil „en beauté!“, byl totiž dokonale sebevražděn,
což naznačuje, že toto století plivá své básníky do řek...

Paříž
šklebící se osamělostí, začátek klošardizace
je to začátkem klošardizace celovesmíru,
hotel terminus, moje poslední živná půda...

kairos

strom objímá déšť
a od teď
navzdory šikmým přeháňkám minulosti
zůstaneš suchý
ačkoli se nad tvým domem shromažďují mraky

přetrváváš
lituješ očekávání
z doby kdy ses těšil
že ti život přinese tu správnou chvíli

(*kairos* bezdomovců kteří jsou též cestujícími
už jen proto že žijí ve vyřazených železničních vagonech
na kusé koleji)

jsi samozřejmě vyděšen
a ochoten být z podstaty svědkem
vlastního ztracení se z výhledu

ale přitom se chichotáš
protože vytahuješ z rukavu fintu
správně umístěného upadnutí do zapomnění

Překlad:

Mircea Dan Duță a Josef Straka

Petrarca na avignonském nádraží *aubade*

Petrarca na avignonském nádraží a Lauřina tvář
se chvíli doráží do okna vlaku projíždějícího
na vedlejší trati

dvacet let nebeské lásky
a únavných pravidelných jízd mezi Vaucluse Paříží Gentem Lutychem
Římem Padovou Parmou Benátkami Prahou a Veronou
kde se také dozvěděl o smrti Neposkrvněné

následovalo
dalších deset let ještě abstraktnější adorace
po jejím přestěhování do nebes na místo po pravici Boha Otce

a nyní unaven vlastní naléhavostí
lituje toho, že se nechal vést touto bouřlivou vášní

aspoň kéž by bývalo šlo
o něco jiného než o posílení patologické závislosti na čekání
kterou sama představa lásky nesmírně dráždí

(tato tematika se nově ilustruje v trafikách
na nádraží
a to na méně přístupných regálech které hlídací
kamery ovšem sledují)

...a pak máš po radosti již zvyšuje pouze
hladovění
a po touze
která touhu přesahuje a proměňuje ji v neerotickou lásku
a svou samotnou neexistenci v pokušení nekonečna
sama sebe zdokonaluje...

valete, fratres

díky osamělosti dokážu tě milovat
tak jak osamělost milovat nejsem schopen
a dvě osamělosti pohromadě
jsou vlastně jenom jedna osamělost rozpuštěná

sčítání nás rozděluje
a výsledky násobení patří do množiny smrti
a proto nechť se sblížíme tím že se rozejdeme pouze sami od sebe
stejně tak jak trny co opustí větve padnou pospolu do trávy

odpověď je také dobrá otázka
a tak bychom se i my mohli stát bohatstvím tohoto podzimu
kvůli svému nesblížení se odsunutému k tomuto začátku
kde nepravděpodobné se dotýká nemožného

protože pokud mě nemiluješ ty tak nikdo nikdy milovat nebude
to ve mně dokonce ani mojí láskou nemilované
protože pokud tě nemiluju já tedy ačkoli tě nemiluju
nemilována budeš i nejdychtivější touhou po lásce

* * *

a tato levitace stínosamohlásek
šustících v tichých ústech není nic jiného než
ospalost tvou osamělosti
jíž je vzduch nasycen

raději bys to ne
a možná že by bylo lepší kdyby
než jen tak jako kdyby
jen čekat aby bylo aby bývalo bylo
aniž by

Překlad:

Mircea Dan Duță a Marie Šťastná

A
ustrá
liePozoruhodná událost
Tomáš Lojek

pořádně nadechnout ani komunikovat (a k tomu musel být napuštěn nějakou chemií, pokud ho tedy přede mnou neměl na sobě nějaký člověk s ošklivým kožním onemocněním). Od té doby, co mě propustili z archivu, takzvaně přístipkařím. Nepochybujte o tom, že bych se rád živil prací, která by mě opravdu těšila, v čem bych viděl smysl a z čeho by měli ostatní opravdu užitek a já peníze. Jenomže to je jako sen. Ale nechci skuhrat, i tak si myslím, že můj týdenní pobyt v tom veverčím převleku stál za to. Ze všeho nejvíc mě bavila ta úžasná anonymita. Kdyby čistě teoreticky hrozilo nebezpečí, že potkám někoho známého, nepoznal by mě, no není to k popukání?

Každopádně teď vypadám hlavně díky těm bolákům hrozně, ven z bytu vycházím – v čepici, rukavicích a zahalen šálou – pro jistotu jen za tmy, tedy zejména brzy ráno nebo v noci, kdy smíchovskými ulicemi neproudí davy lidí. Ač se to nezdá, taková taktika má řadu výhod. Kromě jistého klidu se především snižuje šance, že vám někdo tiše a nenápadně vytáhne peněženku z kapsy. Tím samozřejmě nemyslím násilné přepadení, naopak tady se pravděpodobnost zvyšuje, ale já se nebojím. Jsem připraven. Kdyby si chtěl někdo se mnou něco začít, posvítím si baterkou do obličeje, lump se lekne a vezme nohy na ramena. To jsou zbraně, panečku! Obyčejná baterka z vietnamského shopu a můj zdevastovaný opuchlý ksicht.

Jednoho rána, byla zrovna sobota nebo neděle, a já nemohl jako obvykle spát, jsem se teple oblékl, zahalil, a opustil svůj suteřenní byt ponořený ještě do tmy, černější než saze komínů dávných smíchovských továren. Často je to fajn takhle trajdat, i když je třeba pod nulou nebo prší. Tu a tam se na některém místě zastavím a naslouchám v

kouři a parách minulosti rachotícím ozvěnám zašlé průmyslové slávy starého Smíchova. Na druhou stranu se musím přiznat, že občas na mě při mých toulkách padne zvláštní úzkost. Řekl bych, že v těch spících a setmělých ulicích tak nějak víc a důsledněji vynikne má vlastní osamělost. Poslední dobou se propadám do sebe. Po rozvodu se ženou už nemám nikoho, komu bych mohl důvěřovat ani v tom nejmenším, ale nechci si stěžovat, neboť nač vršit další zbytečná slova? Jsou jako rozfoukaný prach, po světě jich víří tolik, že by se jimi jeden zalknul.

Tedy toho chladného rána, o němž chci mluvit – nešel jsem tentokrát daleko – jsem byl svědkem něčeho pozoruhodného. Stalo se to přímo před vstupem do nákupního centra. Už jsem si zvykl, že předdimenzovaná křižovatka Anděl jako jeden z hlavních uzlů tramvajové dopravy bývá často dějištěm nenormálních a vyhrocených situací. Nechci, aby to vyznělo tak, že podobné události vyhledávám, ale kdyby třeba měla nějaká banda zčista jasna vyloupit některou banku a nějaký ten milion jim při úprku vypadl z pytle přímo k mým nohám, abych ho mohl nepozorovaně zvednout a schovat si příslušný paklík bankovek k libovolnému použití, nebránil bych se tomu. Ale zatím jsem se nachomýtl spíše k všelijakým bizarnostem jako jednoho dne letos na jaře, kdy na tramvajové zastávce postával fanoušek Baníku Ostrava, asi pětáctýřicetiletý plešatý chlápek svlečený do půli těla, klubovou šálou kolem krku, plechovku piva v ruce, a vulgárně pokřikoval na nic netušící a ještě rozespálé cestující, kteří s radostí v srdci mířili vydělávat na svůj denní chléb: „Vy spartánský kurvy! Vy kurvy spartánský, počkejte, až přijedete na Bazaly! Dostanete po čumě, buzeranti!“

Na obličeji, krku a na rukou se mi udělala vyrážka. Nehezke rozpukané pupínky; když se podívám zblízka do zrcadla, vypadají jako vyhaslé sopky. U doktora jsem s tím nebyl, jenom v lékárně. Dostal jsem mast a tou si postižená místa dvakrát denně potírám. Říkám si, jestli jsem něco nechtyl z toho kostýmu obří veverka, v němž jsem se minulý týden od rána do večera producoval před drogerií na Andělu a rozdával lidem reklamní letáky na slevy dámské kosmetiky. V obrovské plyšové tlapě jsem držel košíček s karamelami a ty jsem měl nabízet malým dětem. Dětem karamelu, rodičům leták. Byla to slušná práce, i když se mi v tom těžkém plyšovém kostýmu špatně chodilo a nemohl jsem se

Sportu se vyhýbám jako čert kříži, ale tehdy jsem celkem snadno vydedukoval, že Baník zápas se Spartou v posledním ligovém kole prohrál. Ale pojďme od fotbalu, který bytostně nesnáším, raději dál. Tedy toho rána jsem na chodníku spatřil nehybné lidské tělo. Zřejmě nějaký bezdomovec nebo feťák (dost možná obojí), ležel na zemi přímo před vstupem do obchodního centra. Taky dost možná jeden z těch, co nezvládli tempo doby nemilosrdně ženoucí člověka k výkonu na hranici jeho možností. Někdo neúspěšný. Ale dost řeči. Ještě si budete myslet, že jsem už dočista zahořkl. Nevěděl jsem zkrátka, jak reagovat. Zastavil jsem se opodál a přemýšlel, co udělám. Do svítání nebylo daleko. Napadlo mě, že bych taky mohl projít nevšimavě kolem, což by nebylo nic odsouzeníhodného, vždyť lidí – opilých a nemocných – se na chodnicích nebo na lavičkách v městských sadech a parcích takto povaluje přehršel a všimá si jich snad někdo? Ale nedalo mi to. Zůstal jsem stát jako přišpendlený. Prostě jsem jen stál a civěl, když v tom se objevili dva z těch, co nás chrání a pomáhají, respektive vím jistě, že to mají napsáno na služebních vozech. Tihle přišli pěšky. Snad už je někdo přede mnou zavolal. Kráčeli po chodníku směrem od průčelí továrny bývalé Ringhofferovy vagonky, za komunistů ČKD Tatry Smíchov, kde dlouhá léta pracoval můj otec. Hned jak jsem policisty spatřil, ulevilo se mi, protože nesnáším jakoukoli odpovědnost. Mohl jsem si je v klidu prohlédnout. Byli velicí a statní. Kolty proklaté nízkou jim nevisely, pistole vězely v pouzdrech za opaskem. Zdálo se mi, že jdou najisto, nicméně chlapa si zpočátku vůbec nevšimli. Jejich pozornost zaujala neznámá černá taška sportovního typu, která ležela na chodníku o pár metrů dál ve směru k tramvajové zastávce.

„To je vaše, pane?“ zeptal se mě strážník a ukázal na černou tašku. Slušně jsem mu odpověděl, že s taškou ani s tím chlapem nemám nic společného. Strážník se zachmuřil, dalo by se říct, že zvažněl, a neo-

chotně se i s kolegou přesunul před vchod do shopping centra, kde ležel bezdomovec, aby se zeptali jeho. Tam se muži v uniformách začali o něčem dohadovat. Z jejich rozhovoru jsem neslyšel zhora nic, stál jsem v bezpečné vzdálenosti a blíž jsem jít nechtěl, abych se nestal nějak podezřelým, nebo aby to nevypadalo, že jsem zvědavý. Dělal jsem, jako že otráveně čekám na tramvaj, která dlouho nejede. A přibližně v tu chvíli jsem zaslechl děsný chrapot. Chlap, který se mezitím převalil z boku na záda, začal odfukovat jako hroch, dokonce i tak trochu vypadal. Dosud jsem vážně uvažoval o tom, že je mrtvý, ale nyní jsem se, přinejmenším podle toho jak mi zaléhalo v uších, přesvědčil, že jen spí. Policisté mlčeli a střídavě pozorovali chlapa a tu velkou černou tašku. Jeden ze strážníků k bezdomovci konečně přistoupil a křikl: „Hej!“ Když spáček nereagoval, drapl ho za límec kabátu a chvíli s ním cloumal.

„Hej! Slyšíš?“

Bez výsledku. Muž zákona jako by třásl olýsalou figurínou z hadrů a pilin. Věřte mi, že to vypadalo směšně, jako scénka z prvo-republikového kabaretu. Ne, neposmívám se, život jako takový je jen prostě někdy směšný. Policisté se vrátili k podezřelé tašce, která snad na pěší zónu spadla z nebe. Ten hlavní, akčnější strážník poklekl a přiložil k objemnému zavazadlu hlavu. Po chvíli se zvedl a rozhodil rukama jako že nic. Žádné zlověstné tikání načasované nálože nebylo slyšet. Ne, že by to něco znamenalo. Člověk si dnes nemůže být vůbec ničím jist, protože ví moc dobře, co se ve světě stalo. Co všechno už vylítlo do vzduchu. A nejen tradičně na Předním východě, daleko odtud, ale i takřkajíc za humny, svoboda nesvoboda. Jó, se svobodou se musí opatrně, protože sama o sobě nefunguje. I ona má více podob a některé z nich jsou vysloveně hnusné. Svoboda to je taky svobodná komerční cenzura, svoboda klamu, svoboda vykořisťování, svoboda nátlaku a nenápadného vydírání, svoboda má stovky tváří, ne že ne.

Strážníci stáli ještě nějakou dobu nad taškou a podle všeho zvažovali, jestli se májí podívat dovnitř. Nakonec se rozhodli s prohlídkou ještě počkat, aby to nebouchlo, a zvolit vůči bezdomovci tvrdší postup. Strážník, co už předtím se spáčkem cloumal, šel znovu do podřepu a vrazil chlapovi pár pořádných facek. Jeho hééj! se opět rozléhalo po ránu ještě neucpaným smíchovským centrem jako jeskyní. Ale fackování zabralo, kdo by to byl řekl. Drban se vzbudil a policajta, který mu nafackoval, objal. Ten ho s jistým odporem a za pomoci svého kolegy postavil na nohy. Chlap vrávorál a začal něco nesrozumitelného halekat, jako by byl doma pod mostem a ne na veřejném prostranství.

Všecko tedy dopadlo dobře, protože i ta hrozivá černá taška patřila bezdomovci. V noci ji upustil na chodník a na plech státý padl o kus dál, přímo před vchod do chrámu konzumu. Mohl jsem se v klidu vydat domů, schovat svou odpudivou tvář. Na místě už mě stejně nebylo zapotřebí a já chtěl, aby se za mnou zabouchly dveře od bytu dřív, než se úplně rozední. Stejně tak muži zákona, plně uspokojeni, se mohli konečně vrátit k víkendové ostraze probouzejícího se Smíchova. Už si nevšimli, že opilý bezdomovec – s černou taškou přes rameno – za nimi po chodníku pár metrů cupital jako přítulné psisko. Brzy ho to ale zmohlo a musel se zastavit. Přešel ke straně a čelem se opřel o výkladní skříň McDonaldu. Když sklouzával po skle vysokých okenních tabulí dolů k zemi, už o sobě zase nevěděl.

Dopadl obličejem a horní půlkou těla na tu svoji tašku. V takové poloze prý sebevražední islámští teroristé odpalují svoje bomby. Proto asi spoustu kolemjdoucích lidí to bezvládné tělo, obepínající na chodníku před fast foodem velkou černou tašku, muselo nejdřív k smrti vydesit. A představte si tu nádhernou úlevu, ten božský hřejivý pocit, když vzápětí zjistili, že se chlapovi místo strašlivých modliteb dere z úst strašlivé chrápání, které trhá pouze uši.

A
ustrá
lieBásně
Vojtěch Šarše

Antepozice a postpozice

„Dýchám se svým perem
a jeho dílo je mým žebrem.“

Neznámý Básník

Čerň studně plný dozvuky páření
roztáčí zemi pekelně naruby
konec světa přichází zezadu.
Stále ti samí vlci vyjí za soumraku.
Probuzení ubožáčky je posílají k čertu.
Nenávistně opilí, chtějí předstihnout soumrachnou noc
a pohroužit se do tmy prosvětlené perverzí
Žel! Život záhadná „mlha“,
„vdovec“ pár Johna a Jane Doeovi,
jejich identita „Atlantida“ nás obklopuje.

A přece každý se chová jako kdyby ani nebyl osobou.
Neboť to zjevení není nikde přítomné.
Ty zaprodané bludy vzlouznou pod každé víčko.
Štětinaté hrudníky „vidoucích“ si je měří pohledem.

Jejich oči natolik září, že vymizelo všechno světlo
ze „starců“ v žárovkách našich lamp.
A i když jsem přežil svoji vlastní pitvu
po tváři mi stéká bolest mých slz.

Katedrála „IQ“ není stále dobytá.
Pokud jsou v domě „Erasmů“ a múzy „Gabriela“
jen ti normální, kdo se tedy potuluje mino
bílě cely „vypreparování“
A proto nerozumně vyvolávají:
Nezdržujte se v alkovnách „močály“!
Vyjděte! Vyřešíte „tlachavci“ život,
který se skrývá za zavřenými dveřmi lásky
zvané „dutina“.

Dekadence

jazykového
významu

Význam jazyka v úpadku:
„deskriptivistické učení
a generativní fonologie jsou
součástí širšího paradigmatu
generativní gramatiky“
Prosím Vás, v jakém šupletí
máte slovník cizích slov a mlok a lok,
kde v hlavě zašantročen význam?

Máry na přehnanost a surintelektuálnost:
„působením neutralizujícího fonému
neutralizovaný foném získá vlastnost,
kterou má neutralizující foném,
nebo ztrácí fonologickou vlastnost,
kterou neutralizující foném nemá“
Kdežto takový kolotoč a na něm
usazená mozková kůra levé hemisféry.
Bude zvracet slovo:
znějící smutky rezonujících samot
temné solipsistické paranoie.

Den

Žiji ve svých představách života
Pocházím odevšad a jdu kam se mi zlíbí
Mé širé cesty jsou dny

Ve svém životě vidím o čem ostatní sní
Jsem výtvořem zavřených očí
Jsem brázdou odrazu skutečných věcí

A i přestože je v mém životě noc
Vnímám zdálky celost dnů
A světel v mých zavřených očích

Ale před soumrakem
Jsem pocítil strašlivý den
A také ostrý prach v očích

Tak kde jsem viděl dýchají krev
Sucho a déšť způsobují bolest
Tak jako pomalí vrazi

Za každými dveřmi sto-nohou
Dech se prolíná se škytnutím
Z dýchavičných úst

Mám snové orgány
Rodící se v noci
A umírající se svítáním

Klátím se a brečím

Autobus mě kolíbá
a únava klátí
padám na kříž
a spal bych,
že už ani v okně není můj odraz
sedačka se prohlubuje
a silnice zolovnaťuje sen
ciferníky místo hvězd odbíjejí
rakve táhnoucí funebrácké vozy
a břitva k čepeli sedá
spánek je daleko
autobus mě vyhodil
tělo uzmula únava
svaly starající se o lidskou podobu
bolestně povolily
míza se vylila
slyším krákání racků
a šustění továrenských křídel
pod hlavou houba a nohy nasáklé
výpary městských spodin a zplodin
špinavý okraj města se otvírá
novým snovým představám

Nevidomá špinavě žlutá

Bludy a preludy vloudily se,
bloudíce v očích podlitých vlažnou krví,
do rozmluv a dotyků a koktají.
Tekutý kříž a křik bříz se valí
z úst do kterých jazyk vypálil kruh chmur.
Břinkla bílá hůl o nos sousedův.

Zakázali hmat, neb vidí.
Ruka svoji ruku nepozná, nezná ji.
Dříve spolu vážily hmotnost slov,
dnes narážejí do sebe a do věcí.
Smutné divadlo, jako když vložíme mrtvého raka
(jen jeho ubohou a lehkou kostřičku,
kráso si ponechala snad jen klepeta)
do akvária s vodou a čekáme,
že se jeho již křupavé tělíčko pohne,
a přitom sami chřadneme.
Nehybné čekání

Ze všech nevidoucích koutů
hřmí prázdné předložky bez prostoru a času.
Nechat se slepě vláčet z průhledné tmy
do bledých výbuchů vybrblané barvitosti
je odpornější než otevřená samota
vody uvízlé mezi dlažbou z kočičích hlav.

Vnucená nahá fakta (třeba:
nažloutlá chemická záře, povídají,
za zdí barokního kostela)
jsou opásaná nesmyslně smyslovým věrectvím
a vybarvují paprskem a stínem tmu.
Hýbá se a krákorá.
Z nebe se řine záplava květů pampelišek
a slunečnic.

A

ustrá

lie

Ojedinělá lyričnace a poemýtika

Bažinec zpívá písňě utonulých
zápach těla bez forem
vodní bulvy
bytosť bratr lidskosti
zpatvar přírody
nesoucí mrazící hrůzy
zbělené aby ošálily okolí
vyvíjejí své vlastní parazitující
a protkávající orgány
dovolí ovádům vlézt do žil
které vztekem spalují hlavu svými podpatky
tělo se rozkládá v křížové sazeničky habroví
mezi kousky bytosti ve vysokém lesíku
šíří se stínky a jiní
broučňáci
celou zemí rezonují ozvěny cvakání
jejich ostrých nožiček

Tělo je nuceno pozorovat svá vlastní
mučení
označit je za volná časování
krve, kostí, chrupavek, šlach
a odstranit nehybné emoce.

Podřízenosti

V autobuse číslo 207,
cestou ze Žižkova na Florenc,
řidič sjel z vozovky,
spadli jsme do oceánu,
nikdo neprotestoval
a všichni jsme se utopili!

Rýže

V jedné ulici
jsem pil
šelestil
a smál se
chrčivému chroptění
a sýpání.
Najednou
se mě zmocnil
šelest na plicích.
V ulici Všech Svatých
kašel mě přepadl
a slyšel jsem sám sebe
a ten smích.

Surrealistická medicína

vydatný papír pořezaný pouštěním žilou
žiji ve své vlastní odkapávající smrti
duševní noc deformuje bolest
a přerušuje zajizvení na předpis
fáč nasáklý inkoustem v koši

protože

nemám nic na ochutnání nic ke vzkříšení
farmaceutické lidské plody
do sebe lijí chemický burbon za dva
nekonečně se obnažují bez vnější odpovědi

protože

kabel od sluchátek nahrazuje
v těchto falešně hudebních dnech
pupeční šňůru potom pupek
a internetová zdířka vagínu
surfujeme na odhaleném podbřišku
bez vln a v bezvětrí

Tvář vyprahlé pouště

Křiklavý let racka,
závažnost pomalého mávání labutího,
černá krákorání.
Všichni na křídlech nesou vidoucí mrtvolu,
perleťové tváře a leklá ryba se odráží v očích.
Podobají se pitvě na útěku.
Perutí orchestr pokulhává
a roní mokvavé slzy – prší boláky.
Město tepe mrtvým masem.
Nebožtík se stává květinou,
ale fotosyntéza se obrací.
Tělo vyvrací nedýchatelnost.
Kyslík se tetelí hnilobou a nasáklou ohyzdností.
Při dopadu se kůže trhá a jed se uvolňuje,
v momentu dotyku s vodou Vltavy,
se všechny oči obyvatel zakalují
a jejich dech je cítit zčernalými červánky.
Na rty se usazují částičky tlejícího těla
a andělé podlití krví
se prohánějí stokami s krysami.
Trhají si křídla aby se jim lépe běhalo,
Takto odpadlá bělostná pera pokrývají mrtvolu.
Andělé mění svou kůži.

Volný pád

ryba plave a skáče
doga skáče a plave
obě dýchají
cákají na všechny strany

nadlouho vytáhnout rybu z vody
nadlouho ponořit dogu do vody
obě budou mít stejné oči
... prázdné
... leklé
potažené bílou nepropustností

Dívám se na ně
zadržují dech
a skáču do hluboké vody

A

ustrá lie

Městská knihovna Varnsdorf, foto Ilona Martinovská

LITERÁRNÍ
VARNSDORF
2016

Střípky z hrudí vran aneb Literární Varnsdorf 2016

Austrálie

Básníci zkoušejí šibovat se svými múzami všelijak. Za vavříny do Sudet se (obročně) šibují už od roku 1993. V pohraničním městě Varnsdorfu tamní městská knihovna pořádá soutěž nazvanou prostě Literární Varnsdorf, ze které zatím spatřila světlo světa desítka sborníků a čtveřice drobných knížeček věnovaných nejlepším autorům z toho kterého ročníku. Zájemci o podrobnější informace si mohou kliknout na <http://www.mkvdf.cz/index.php/cs/vydane-publikace-knihovna?start=5>

Letos na sever Čech dorazily skoro tři desítky soutěžních prací. Je to méně než minulá léta, ale poezie naštěstí není o kvantitě. Porota složená z jedné básnířky (Miroslava Kubešová) a dvou básníků (Ivo Harák a Marek Sekyra) se vším statečně prokousala. A „vynesla“ verdikt. Avšak vzorek, který předkládám čtenářům, není kopií názoru porotců, ač nepopírám, že často se s ním shoduji. Jde spíš o ukázkou mého osobního „vkusu“ a jistě i daleko volnějších mantinelů, které mám k dispozici vně soutěžních pravidel. Proto neuvádím u žádného dílka, zda a na jakou šprušli pomyslného varnsdorfského soutěžního žebříčku se vyhouplo. Nezdá se mi to pro tuto příležitost důležité.

Ostatně – soutěžící se výsledky dozvědí až
17. června ve Varnsdorfu.

Monika Fischerová

Namotaný

Jak je všechno
Lehký v šeru
Utkaný z pavučiny
Namotaný z nejjemnějších vláken
Jak je všechno křehký
V noci
Dvě duše uvízly v pavučinách

Ráno
Po probuzení
Zase dráty
Napichují
Zamotají naše těla
Škrábou naši kůži
A my radši umřem
Na otravu krve
Než bysme přiznali
Svou chybu

Pavína Kollárová

Doma

Čas v přesýpacích hodinách
propadá škvírou opuštěného hnízda
Na stole koláč
čerstvě upečený
Poslední vlaštovka chybí na drátě
Odletěla by
S pískem na křídlech
prosí jaro

Podzimní domov

Zahrada osázena stejnými příběhy
Po zdi se pne břečťan vzpomínek
Roky už odevzdaly plody
Hrdina u poslední kapitoly
Ještě pár květů
Do větví zbytek zeleného lupení
Jablko výměnou za pohlázení

Ticho a mlsný jazyk mrazu
v každém záhonu
Bez lásky
Vadnou jak špatně přesazené květiny

Karin Kušová

Flek

Mé nejkrásnější šaty
navštívil mistr Flek.
Až pořádně zažral se do nich,
pomalu, potichu řekl:
Teď jste nejkrásnější šaty...

Bláznivý zloděj nohou

hladím líbám figurínu
z obchodu mě ženou
prosí
je tak pěkná k nohám tíhnu
 pryč mě táhnou pryč ji
nosí

moje milá	trhám ruce
napni síly	vrhám hlavu
chyť se bojuj	jsou mi v patách
už jen chvíli	mizím v davu

táhnou mám tě!	ztrácím sílu
běžím vleču	volím nohy
jsi tak těžká	zbytkem dělám
neuteču!	radost psovi

bez šály	hladím líbám
se lépe neseš	figurínu
dám ti svoji	nohy zbyly
vždyť se třeseš!	k nohám tíhnu

Jaroslav Vraj

Z jižních per

Tvůj hlas je, zdá se, pasé
a z kaluží
(z něj sesbíraných tich)

už pokrčený v šedovlasém
dusím se dopít
po deštích.

Já znám ta rána...

šterbinou střípky z hrudí vran
znám svítání

ta v žebrech vrytá dokořán
i prázdná

slepá

mrazivá

i ta.

Znám dny
v nichž tak jak ve tmě spím.
Z nichž v noci
procitám.

(jak dlouho asi
žízni ti
co nehledají vodu
jen dlaně
k napití...)

Dana Floriánová

Rhodos

Saharské písky
doletí až tam,
kde prou se
starověké ruiny
s pyšnými stěnami
templářských hradů
a turbany
na sloupech náhrobků...

Bloudící duše
ve stinných uličkách
neslyší tajemný šepot
bílých stěn,
i když možná
někdy zahlédnou
roztančená křídla
stěhovavých motýlů...

Lefkada

Za obzorem
slunce vklouzne
do houpaté
vodní postele
a člověk
znovu žasne
omámen
medovou vůní
tymiánu i šalvěje

V nejedné
kouzelné zátocce
dřímají volavky,
bílé plachetnice
a stožáry cypřišů
připomínají
dávné mořeplavce

Stará pevnost
už nechrání
horskou důstojnost.
Jen divoký tobogán cest
potrápí poutníka,
který se krásou
ostrova zalyká

Pavol Garan

Bylo nebylo

Z nicoty do něcoty
vábímě víla Pavla,
ač cesta není pro ty,
co nedoběhnou na vlak.

Smrky se ke mně shýbly
pod sněhem u Mělníka:
„Měl sis vzít rum a bibli –
a nejít, nejít nikam.“

Šlapu a přes kopečky
větrí mě myši smečky;
stylizovaný poutník,

zhebnu tu o Silvestru,
žal bude stoupat ze strun
imaginární loutny.

Martin Koreček

Incident

Závodili sysli
o putovní rýmu,
než o sebe křísli,
kvůli mému rýmu.

S urvanými čísly
musí k rozhodčímu
pro nová a příslib,
mít je do podzimu.

Nespí celou zimu;
s oteklými třísky,
proti zdravé mysli,

vedou nesouvislý
spor na břehu Visly,
zanechavše šprýmů.

Broskvová

Když střídají se vlády
za vlády Boha Otce,
tak než bych umřel hladu,
led přikusuji k vodce,

jak už si nevím rady,
namažu se a krotce
vzpomínám na své mládí –
na panelové kotce,

na mír a vůni broskví,
na tátův žlutý Moskvič,
na dlouhé řady v masně

a ještě delší před ní
a jak se cpali jedni
a nebylo mi krásně.

Zmatek

Pod ostrými harpunami
řev srdce ještě mrtvý není.

Střílna nehybná němě stojí,
zkažená vína zaplavují slunce
a po tmě běsy v nepokoji.
Z obrázků taje mráz.

Do rozbředlé barvy v šedi
nahlížíš pomaten.

Jen ptáci v dešti vědí,
co pravda je,
co sen.

Jednou ráno

Roztrhaná tma
šedivým ránem
nepřinese ptačí zpěv.

Umouněné nebe
pláče černé slzy.
Z kaluží pije nový den.

Mrazivý dech
spících nárků
zabije touhu vstát.
Blyštivé koleje
vedou poslední vlak
a z pražců sálá vůně nekonečna.

Zbytek nebe

Z listí opadalo nebe
na stromě zůstal jenom mrak.
Podzim si koupil lahev rumu
a jeho vůní zalil strach.

Zelená bouře v uších zebe,
v kapse se skrývá jenom dnešní noc.
Opojena vůní přátelského alkoholu,
smrt prosí zázrak o pomoc.

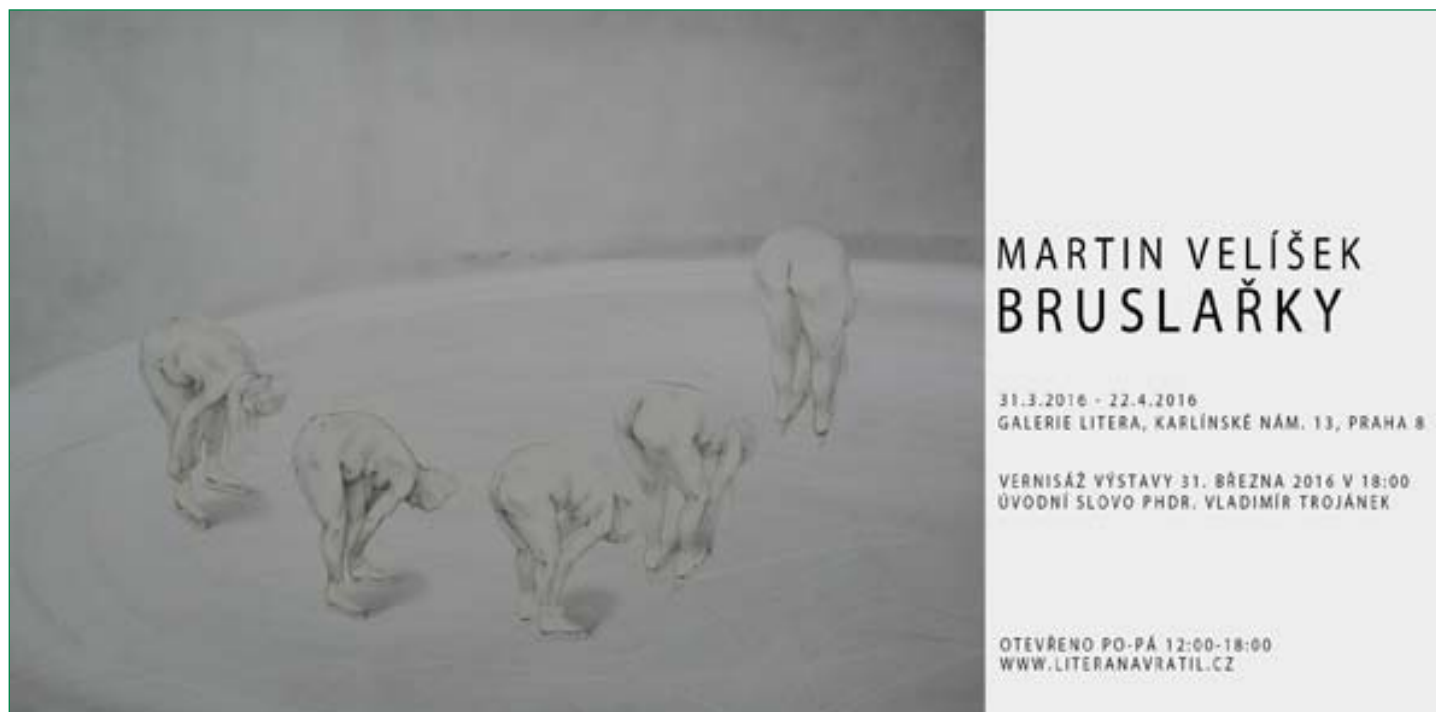
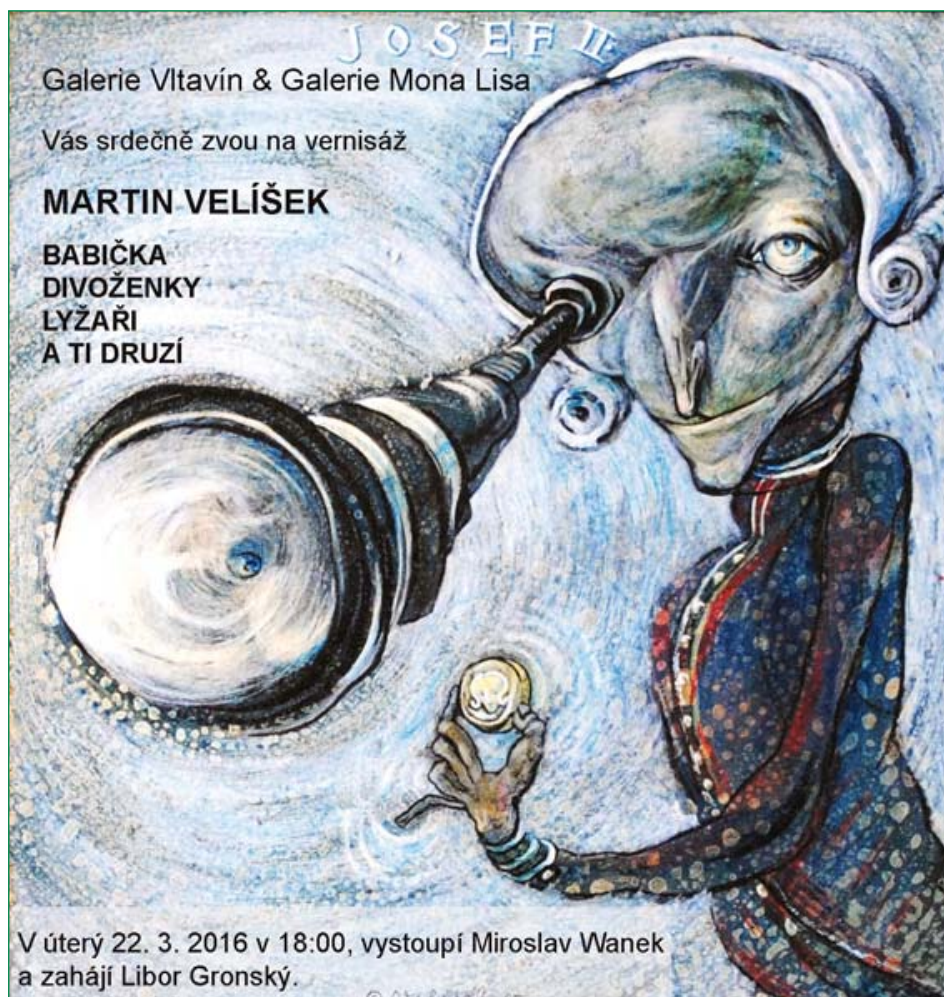
Z mraku jak vymačkaný sen,
kompresor nasál jenom bílý prach.
V hrníčku zbytek černého lógru
a srdce bije na poplach.

A

si
a

Martin Velíšek

Foto Michal Šanda

Martin Velišek

Martin Velišek

Vernisáž ve Vltavínu

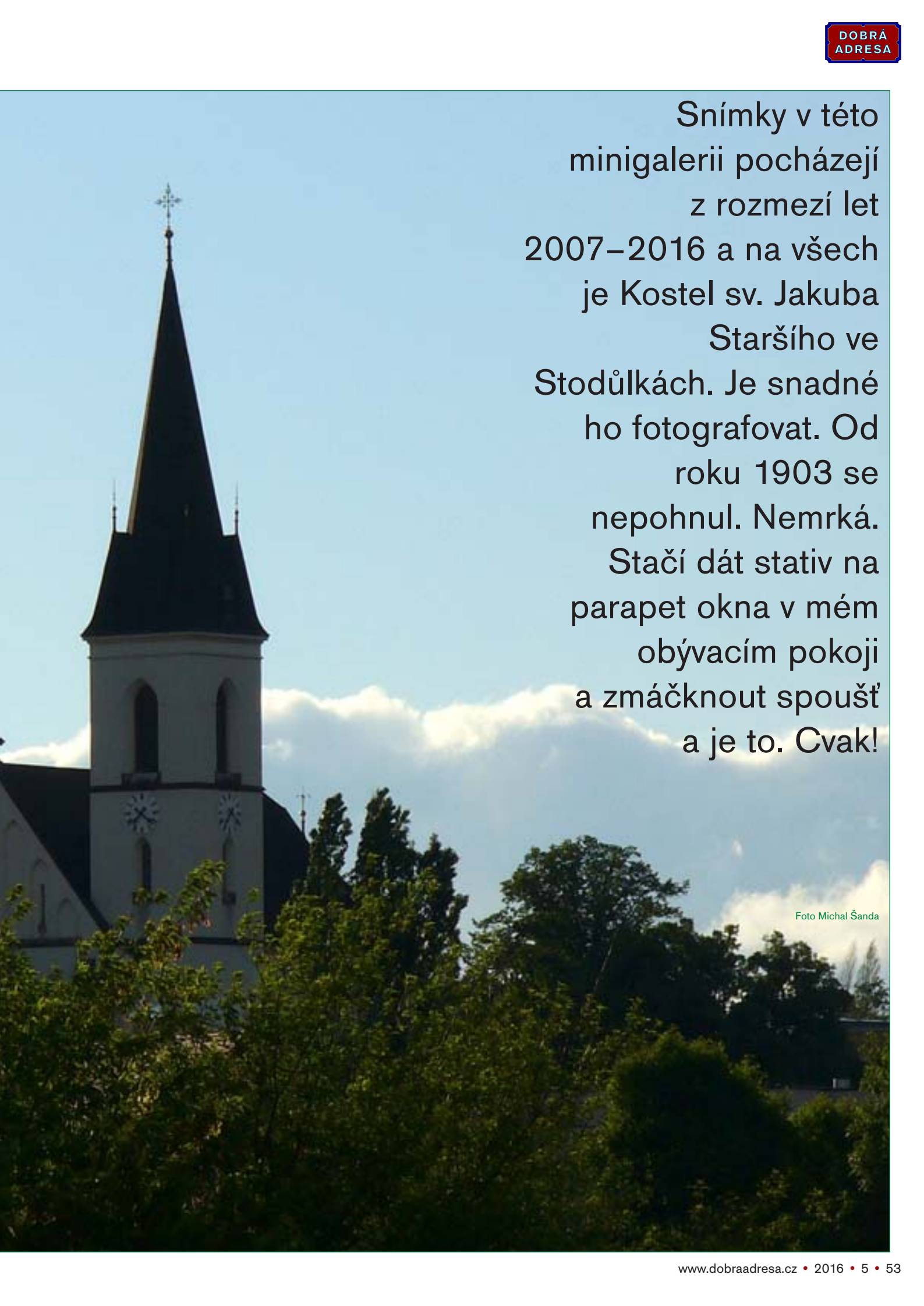
Vernisáž v Liteři

A

si
a

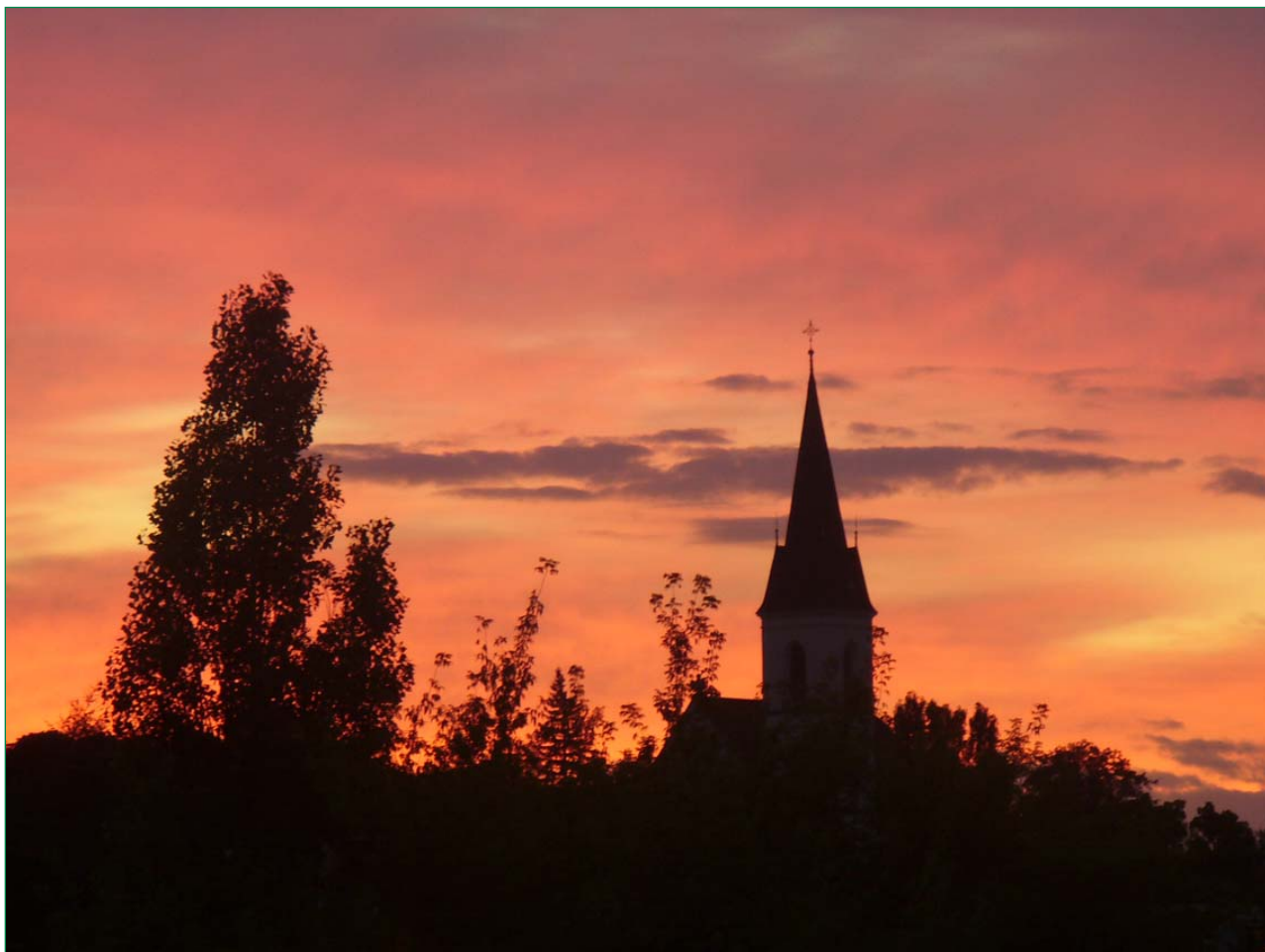
Pohled z okna
aneb
Kostel sv. Jakuba
v proměnách času a počasí
Michal Šanda

Snímky v této
minigalerii pocházejí
z rozmezí let
2007–2016 a na všech
je Kostel sv. Jakuba
Staršího ve
Stodůlkách. Je snadné
ho fotografovat. Od
roku 1903 se
nepohnul. Nemrká.
Stačí dát stativ na
parapet okna v mém
obývacím pokoji
a zmáčknout spoušť
a je to. Cvak!

Foto Michal Šanda

A

Z Vietnamu (II)

Jakub Šofar

si

Po dvoudenním šourání se po Hanoji, což je město, které přibralo svoji maskulaturu (počet obyvatel) moc rychle, takže tomu neodpovídá počet bodů, jež stojí za to navštívit (a vše týkající se strýčka Ho to nezachrání), padlo rozhodnutí na první výlet. Nahoru, na sever Vietnamu, do Sapy, tedy do Sa Py.

Autobusem pět a půl hodiny s povinnou zastávkou na malém, líném tržišti, kde se setkávají autobusy a miniautobusy všech hanojských cestovních agentur. A že jich tam je.

Vietnam je placatý jako nešťastná žena, ale na svých okrajích při hranicích s Laosem a Čínou se zvedá vzhůru, což v případě oblasti Lào Cai zna-

mená takových 1500 metrů nad mořem. A navíc je tu ještě pár „hor“ převyšujících i Tatry, včetně nejvyššího Fan Si Panu (po našem Frcipánu) vysokého 3143 metrů, což je současně nejvyšší bod celé Indočíny.

Nejbližší přechod do Číny je odsud necelých 40 km, takže Číňanů je zde jak Rusů ve Varech, přestože mezi sousedícími státy neexistuje bezvízový styk. To by totiž byl nepořádek. Ve stycích. A obě komunistické strany i v tomhle musí mít pořádek.

Sapa tedy není jen malá Hanoj, čili tržiště v Libuši, ale je to něco mezi naší Pecí pod Sněžkou a tržištěm Rašelina v Hoře Svatého Šebestiána. Oblast nevietnamských etnik (především Hmongů),

Foto Jakub Šofar

ke kterým se Vietnamci chovají jako my k Romům. Odsud se vydávají turisté na trekové cesty do hor a odsud jsou většinou fotky terasovitých rýžových polí. Vyplatí se tu půjčit skútr (stačí 100 000 dongů na cca 8 hodin, čili za českého kiliána, a ofocený pas); pak jen nasadíte přilbu (ta je v ceně) a můžete se vydat na „easy rider“.

Hotely jsou zde slušné... S mykologickou produkcí se čile obchoduje, i když vůbec netuším, co se sušenými choroši? Možná na prostatu? Nebo aby se dílo lépe dařilo?... A nejvíc mě dostaly děti na školním dvoře s rozsvíčkou (to už jsem úplně zapomněl, když v mládí vždycky zachrčela membrána školního rozhlasu a my museli točit rukama).

A do toho nějaké to „fóčko“ (k polévce Pho více v některém z dalších pokračování), pivo „Tiger“, „Hanoj“ nebo „Saigon“, vietnamské coffee a tak.

Pár dní na čerstvém vzduchu člověka pekla metropolí. A zpátky lůžkovým autobusem.

Příští číslo vychází 1. 6. 2016

v tento den

v roce

1908 byl signál SOS zaveden jako celosvětový standard volání o pomoc

1935 se narodil britský architekt Norman Foster

1938 zemřel hudební skladatel Ödön von Horváth

1954 Emil Zátopek jako první atlet historie zaběhl v Bruselu 10 kilometrů pod 29 minut

1973 se narodila topmodelka Heidi Klum

1980 začala vysílat televizní stanice CNN

1991 přestala platit Varšavská smlouva

2003 v Číně začalo napouštění přehrady Tři soutěsky

svátek má Laura

a děti

a v církevním kalendáři sv. Fortunatus ze Spoleta

Na shledanou příště!
Nezapomeňte!